

Otomobilinizi
koruyunuz...

**Mobiloil
SPECIAL**

MOTORUNUZUN

ÖMRÜNÜ

UZATIR!

Mobiloil Special,
yeni bir ambalaj içinde
piyasaya arz edilmiştir.

- ✓ Mobiloil Special otomobilinizin motor aksamını ince bir tabaka halinde devamlı olarak örter ve bu kısımları paslanmaya karşı korur.
- ✓ Motorunuz çabısmaya başlar başlamaz Mobiloil Special, aşınma önleyici hassaları ile, bütün hareket eden kısımlara hemen ulaşır.
- ✓ Mobiloil Special'm kurum ve birikintilere engel olan özellikleri motorunuzu tertemiz tutar.
- ✓ Şimdi kullanmakta olduğunuz motor yağı ne olursa olsun ilk yağ değişirme zamanında siz de arabanızı Mobiloil Special ile koruyabilirsiniz.
- ✓ Dört mevsimin motor yağı Mobiloil Special ve Mobil istasyonlarında bulacağınız kaliteli servis, arabanızın ömrünü uzatır, arızasız, rahat ve daha fazla kilometre yapmanızı sağlar.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

HAZİRAN 1965

İÇİNDEKİLER:

Yitik Halka, Folklor ve Toplumculuk (2)
Abdal «Koca» ve Ölümü
Başkurt Türklerinde Şamanizm Kalıntıları
Eski Loncalar ve Konya Esnafı
Köylerde Kukla ve Kuklacılık
Şilifke Halk Musikisi Üstüne
Bulgaristan Minzuhar Köyünde Özel Adlar
Akdağmadeni'nden Tekerlemeler
Konya Kaşık Oyunları
Dadaoğlu'nun İki Karşılaşması (4)
Hereke'de Hacet Bayramı
Bay Beyrek'in Yozgat Rivayeti
Bayburt Şairler Bayramı : Âşık Hilmi

Prof. Dr. C. TANYOL
Osman SAYGI
Prof. A. İNAN
Celâleddin KİŞMİR
Metin AND
Özcan SEYHAN
Emil P. BOYEV
Avni YÜKSEL
İhsan HINÇER
Orhan G. AYDEMİR
İhsan ŞAFAK
Doç. Dr. Şükrü ELÇİN
Mahmut Kemal YANBEY

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 191

KURUŞ : 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKARILAN HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

12 3 Mart 1966

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 191

HAZİRAN 1965

YIL : 16 — CİLT : 9

Yitik Halka

FOLKLOR VE TOPLUMCULUK

— II —

Yazan : Prof. Dr. Cahit TANYOL

Bundan önceki yazımızda, yeni bir halk ve halkçılık kavramının ortaya çıktığını yazmıştık. Bu yeni halkçılığın topluma yönelik tarzı ne olmalıdır? Toplum, zaman içinde bir oluşun ifadesidir. Oluşun durduğu yerde toplum söz konusu olamaz.

Bir toplumda oluş olup olmadığını ne ile anlarız? Bunun için

- Ya devlet katına,
- Ya aydınlar katına,
- Yahut ta halk katına bakarız. Bu katlar ve kesimler arasındaki bağlantıları kontrol ederiz.

Gerçekte, gerek «devlet»i ve onun niteliklerini ve gerekse halk kesimini ve onun ürünlerini belirleyen önemli kesim, aydınların düşüncesi ve davranışlarıdır.

Biz bu yazımızda aydınlarla Devletin bağlantıları üzerinde durmayacağız. Aydınlarla halkın bağlantılarını söz konusu edeceğiz.

Aydın kişi ne demektir? Aydın kavramı bulanık bir sözdür. Bunu çözmek gerek. Bir bilim alanında başarı göstermeden tutunuz da, okuma yazma bilenlere kadar herkes için bu kavram kullanılmaktadır.

Aydını kısaca şöyle belirleyebiliriz: Aydın, kendisini «sorumlu» sayan kimsedir. Kendisine hiçbir sorumluluk yüklemeyen kimse aydın sayılmaz. O halde bu sorumluluk

kime ve niye karşı olacak. Bunun cevabı aydın tümünü ortaya koyacaktır.

Genel olarak aydın «gerçeğe karşı» kendisini sorumlu sayan kimsedir. Gerçekler çeşitlidir. Tabiat gerçekleri var. Daha doğrusu çeşitli san'at ve bilim gerçekleri var.

Biz burada sadece iki gerçek üzerinde duracağız.

- Aydın kişinin kendisini devlete karşı sorumlu sayması,
- Aydın kişinin kendisini halka karşı sorumlu sayması,

Gerçi normal bir toplumda aydın, her iki kesime karşı da kendisini sorumlu duyar. Fakat bu iki kesim arasında zorunlu bir bağlantı yoksa, o zaman aydının ödevi, halkın gerçeklerine yönelmek ve bu gerçeklerden yola çıkarak devleti yeniden kurmaktır.

Bizde «Osmanlı Aydınları» devleti bir gerçek kabul ederek, bütün konularda onu birinci planda düşünmüşlerdir. Ve bu yüzden bütün yenileşme çabaları üst yapıda, devlet katında olmuş ve fakat halk kesimi bu değişmelere daima yabancı kalmıştır. Bunu halkın geriliği ile açıklamak Osmanlı Aydınlarının tipik görüntüsüdür. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti, kuruluş niteliğine uygun olarak, bir «Halk Devleti» idi. Bu yüzden kurulan partinin adı «Halk Parti.

FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ

Filiz

ÇAYI

USTÜN VASIFLI ÇAYLARIN HARMANI İLE HAZIRLANMIŞTIR

T. C. TEKEL İDARESİ

(Basım : 6723 — 65)

AĞRILARINA KARŞI

GRİPİN

faydalıdır

GRİPİN

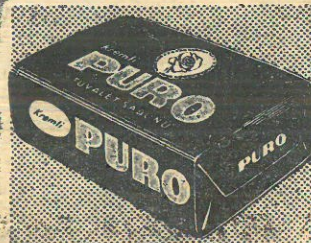
4 saat ara ile günde
3 adet alınabilir.

(Yeni Ajans : 2848 — 67)

(Baskı tarihi : 15.6.1965)

cildi temizler... besler...
korur... çiçek gibi taze
ve kadife gibi yumuşak
yapar... cazibe ve
güzelliğinizi artırır.

**BOL KÖPÜKLÜ
NEFİS KOKULU**

100 DE 100 SAFTIR

(Yeni Ajans : 2849 — 66)

Terkibinde krem
hasaları bulunan PURO
TUVALET SABUNU

si» oldu. Bu yüzden «Halk Evleri» açıldı. Halkın Devletini sağlam temellere oturtmak için başka çıkar yol yoktu. Fakat amaca ulaşacak kadro Osmanlı Aydınlarından devşirilmişti. Onlar Halk deyince bundan ham bir malzeme anlıyorlardı. Onun duygu ve düşüncü tarzını sadece estetik ve dil yönünden eleştiriyorlardı. Halk Evlerinin folklor çalışmaları bu yüzden zengin, gelişi güzel toplanmış bir malzeme yığından ibaret kaldı. Aydınların bu halk ürünleri karşısında davranışları duygusal olmaktan öteye geçmedi. Oysa ki önemli olan halk düşüncesinin ana yönlerini yakalamak, onların dünya görüşünü, sosyal ve ekonomik hayatlarını gün ışığına kavuşturmaktı. Halkın Devlete karşı tavrı neydi? Halkın sosyal ve ekonomik düşüncesi nasıldı, bunlar bilinmeden, bunların sebepleri araştırılmadan halka gitmek mümkün değildi. O zaman bu açıdan halka bakmak gerekir. Halkın sefaletine acımak, onun edebiyatını yapmak, bunlar boş şeylerdir. Önemli olan halkın sefaletinin nedenlerini araştırmaktır. Kimsenin böyle inceden inceye, derinden derine halka inmeye niyeti yoktu. Halkçılık başka, Halk demagogluğu yine başkadır.

Bu da Türk Folkloru'nu yeni bir gözle ele almakla mümkündür. Her atasözü çeşitli kuşakların deneme ve yanılmalarından geçerek sosyal bir gerçeğin ifadesidir. Her halk masalında Türk Toplumunun bir yanı ışığa kavuşur. Nasreddin Hoca fıkraları halkın duygu ve düşüncü tarzını açığa vurur. Biz bunları okuyup, dinleyip geçeriz. Onun altında

nasıl bir düşünce var, bunu hesaba katmayız. Örneğin Hocanın «göle yoğurt çalması» hikâyesi ne derin bir sosyal ve ekonomik gerçeği ifade etmektedir. Bu toplumun bütün hayatı, her devirde göle yoğurt çalmakla «ya tutarsa» hesabı geçmiştir. «Ya tutarsa» sözü, ölünün, plânın, sistemli düşüncenin hayatımızda kıl kadar önemi olmadığını göstermektedir. Politikamız, sosyal hayatımız, ekonomik hayatımız, plânımız, programımız, inkılaplarımız «ya tutarsa» prensibi ile açıklanabilir. Hattâ hayatımız «ya tutarsa» formülüne bağlanmış. Batıdan alınan her formül, her düşünce, her şekil kendisini bu düşünceye bağlamaktadır. Böyle çapaçul bir dünya ve hayat görüşü, hayatın kendisini ortadan kaldırır. Yalnız bir yerde «ya tutarsa» tutmaz olur, o da, insanların karınları aç olduğu zaman.

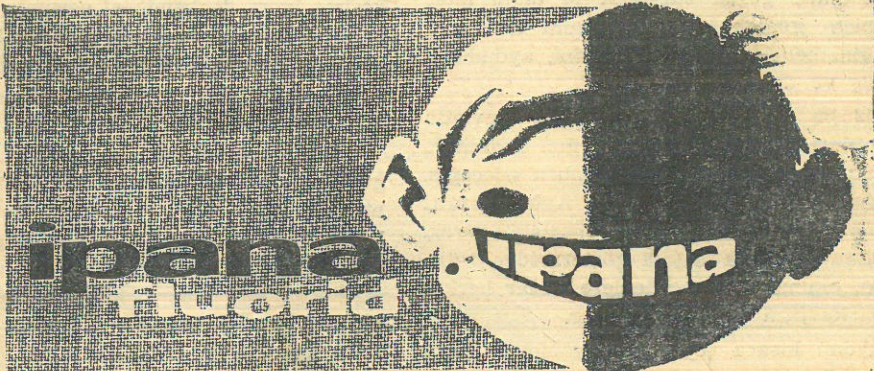
Bunun cevabı da Nasreddin Hoca'da var. Her gün eşeğinin yemini azlatan Hoca «ya tutarsa» formülüyle bu işin içinden çıkacağını sanmış, neticede eşeğin nalları diktığını görmüş.

Toplumcu aydınlar bu ülkede «ya bir tutarsa» diyerek formüller, kalıplar teklif etmeyecek, sosyalizmin bilimci metodu ile halk gerçeklerinin hazinesini yeniden gözden geçirecektir.

Bu olmadığı takdirde halkla aydınlar arasında herhangi bir bağlantı söz konusu olamaz.

Ya yitik halka bulunacak, ya biz yiteceğiz.

FLORÜRLÜ DİŞ MACUNU

Dış minelerini sertleştirir • Dış etlerini kuvvetlendirir • Çürümeleri önler

Abdal "Koca" ve Ölümü

Yazan : Osman SAYGI

Abdallar, Çukurova, Maraş, Antep, Dört-yolda otururlar. Neşeli insanlardır. Çalgı çalmak, sohbet etmek hünerleridir. Nüktedan insanlardır. Temiz Kalbli ve yiğitliğe hayran insanlardır. «Abdal Koca» da, onlardan biridir. Yakın zamanlara kadar yaşamıştır. Halk arasında sevilmiş ve efsaneleşmiştir.

Abdal Koca'nın yiğitliği ve meziyetleri şöyle anlatılır ve karşılıklı konuşma şeklinde olur :

«— Ezreilin gücü mü yeter ki, oğlu «Eset» yanında olsaydı. Yani oğlu yokken azrail «Koca» nın canını almış. Abdal Koca'nın oğlu, azrail'den de kuvvetli bir kimse.

«Bes büyük ezreil, bir abdala uymuş, onu cıkklıkla (1) öldürmüş» yani Kalleslikle öldürmüş.

«— Vardık ki ağam, «Koca» Kömeci için de yefeleniyor. (2) Nisan yağmuru gibi terlemiş. Dokuz abdalla tenesire çıkaramadık ağamı, dokuz abdal daha geldi. Onsekiz abdal, gene yerinden kimildatamadık.»

Dikkat edilirse «Abdal Koca» da Deli Dumrul çeşnişi var. Azraile meydan okuma gibi. Onsekiz kişi yerinden kimildatamıyor. Ve devam ediyorlar.

«— Baktık ki, düşünüyü gemçeneği gibi, göksünün her kılı kipri oku gibi... Bir göbeği var, hamam kubbesi gibi... Bir ayağı var, balçık kötemi gibi»

Yaşlı «Kileboz» dedi ki :

«Onun ağzında Lokman'ın sırrı var. Ağzından tükürüğünü aldık. Bir abdalın parmağının üstünde tenesire çıktı.

Koca'nın Kimseciğe ne ettikçeğizi vardı.

«Tekereğin» çiçeği beş yarılmış, «Koca» öldü deyince (3).»

«— Niye yarılmasın ağam; elini tersiyle vurunca ,yedi gün sonra tekereğin oğlundan Bursa'dan tel almış...»

«— Ağam, «Koca» bese girmeden yedi kipriyi (4) yerdii.

— Ağam, ne diyon sen! «Koca» dokuz semaver çay içerdi. Karsın (5) çeşmesine ağzını verince debboyu somurmuş... Ve Kars (yani Kadirli) üç gün susuz kalmış!..

«Allaha âyân olmuş. «Koca» ölünce onbeş gün Karsın üstünden duman kalkmamış...»

«— Ağam «Koca» hastalanınca, Adana, Valisi, Kars Kaymakamına telefon etmiş.

— Koca'dan ne haber ?

— Koca, öldü denilince, Vali mikrafonu döşüne vurmuş... Valiyi yedi doktor, üç günde zor ayılmış...»

«Ne diyon ağam, bir buçuk kilo tütünü Kalle ile basıp bir çekti mi, ormancılar dola kalırlarmış, dağda kömür yanıyor, diye.»

«— Ağam şimdi «Koca» cennetin ortasında, altın köşkün üstünde, oturuyor»

«— Abdal, cennete gider mi ki ?

«— Ağam, o gitmez de kimler, gider.»

«— Nurcular (6) Köyüne gömdüler Kocayı... Orası evliya yatağı oldu. Yetmiş iki davulla cenezesi kalktı, her birisi başka, başka hava çalarmış. O, gitmezde cennete kimler gider.

«— Yetmiş iki davulu nerden buldunuz ?

— Ağam, ne diyon! Maraş, Eloğlu, Antep, Adana, Zilifke, Özerli abdallarının yarısı yetişemedi cenazesine

«— Gökten ağam, ibrık gibi nür indi bu köye...»

— Kâfir abdal'a nür iner mi ?

— Ağam, ne idi, ışığı, ışığı. Nur değil, de ne idi ?

Türk Ansiklopedisi cilt 1. sayfa 29 da «Abdal» maddesinde şöyle diyor:

«Abdallar, âlemin eskiliğine, ruh göçüyle inanırlar ve kendilerine «Seyit Gazi yetimleri derler.» «Halk arasındaki inanışa göre, Abdalların aynı zamanda kırktan çoğu hayatta bulunmazmış, biri ölünce yerine cezbeli insanlar arasından başkaları gelirmiş (7).»

(1). Cıkklıkla : Kahbelikle

(2). Yani yatağının içinde çırpınıyor.

(3). Tekerek : Kocanın düşmanlarından. Dörtöl'da Tekerekler diye bir aile vardır.

(4). Kirpi.

(5). Karsın (Kadirli)nin demek.

(6). Kadirli ilçesine bağlı birer Köy.

(7). Bu menkıbe Dörtöl'lu yetmiş yaşlarında olan (cennet oğlu) amcadan dinlenmiştir.

Başkurt Türklerinde Şamanizm Kalıntıları

Yazan : Prof. Abdülkadir İNAN

Tarihin bildiği zamandan beri Ural Dağları ve onun doğu ve batı taraflarını yurt tutan Başkurt Türklerinin, X. asırdan itibaren İslâm kültürü nüfuz ve tesiri altına girmiş başlangıçta ve XIV. asırda, Özbek Han (1313 - 1340) zamanında tam Müslüman olmalarına rağmen şimdiye kadar Şamanizm gelenekleri ve inançları sürüp gelmiştir. Başkurt ülkesinin tamamıyla Rus müstemlekesi olduktan sonra Rus bilginleri tarafından Başkurt etnografya ve folkloruna büyük önem verilmiş, iki asırdan beri Rus imperyalizmine karşı amansız savaştan bu ulusun iç hayatı Rus devlet adamları ve âlimlerinin dikkatini çekmiştir.

1740 - 1750 yıllarında Rus bilgini Rıçkov, Başkurt tarihini ve etnografyasını yazmış, 1760 - 1770 yıllarında akademisyen Lepechin, etnografya ve folklorunu tetkik etmiştir. Böylece 250 yıldan beri Rus ilim müesseseleri, meraklı etnoğraf ve folklorcular, durmadan Başkurtların hayatını tetkik etmişlerdir. Başkurtlar hakkında yazılan bu etnografya ve folklor edebiyatımızın büyük kısmını gözden geçiren bir Başkurt ve aynı zamanda folklorcu olduğum halde bu muazzam edebiyatın biz Başkurtların hayatını tam olarak aksettiremediğine kani oldum. Şuna inandım ki, bir ulusun folklor ve diniyatını ancak o ulusun kendi öz evlâdı olan folklorcular toplıyabilirler.

Bu satırları yazan, gelenekçi bir aile ve ortamda büyümüş, 16-17 yaşına kadar içinde yaşadığı çevrenin bütün gelenek ve göreneklerine bağlanmış, inanmış olduğundan, kendi tetkikleri için de bizzat kendisi folklor konusu olmuştur. Her folklorcu arkadaşına evvelâ kendilerini folklor konusu olarak tetkik etmelerini tavsiye ederim. Folklor, milletin kültür hazinesindeki tarihi, dili, edebiyatı, dini kadar kıymetlidir. Bütün Türkleri birleştiren kıymetlerden biridir.

★

I. Başkurtlar, dudaklarda peyda olan «UÇUK» (vücuttaki ısıdan dudaklarda beliren fiskeler, kabarcıklar) un ağzı şeytanın yalaması neticesinde meydana geldiğine inanırlardı. Bunun tedavisi şöyle idi: Emci kadın, bir paçavrayı tutuşturup hastanın başı üzerinde dolaştırıp tekrar ocağa atar. Sonra ekmeğin parçalarını uçuk (başkurtça «usuk») üzere

rine dokundurup köpeğe yedirir. Bu «ameliyat» a «uçuklama (usuktav)» denir. Başkurtlar hakkında çok önemli eser yayınlayan S. İ. Rudenko, «Başkurt diniyatından» kısmında «uçukçu (usukçu)» yu zikrettiği halde «uçuk» tedavisinden bahsetmemiştir («Başkiri» 1955, ikinci baskı s. 323). Bu yazar, eserinin başka yerinde bir hastayı tedavi eden (emleyen) bir bakıcının «hastalık yapan ruh» u koğmak için iki tane kukla yaptığını ve bunlara da «uçuk» denildiğini yazıyor (sah. 324). Bu kuklalara bakıcı «uçuk ruhu» nu yerleştirdiği için bunlara «uçuk» denildiğini, yazar, farkedememiştir. «Uçuk» Altay şamanlığında bir kötü ruhun adıdır. Bu ruhun adı bin yıllık Müslüman Anadolu Türklerinde bile unutulmamıştır.

II. Kurşun dökme. Başkurtlar buna «KUT KUYUV» derler. Onların inançlarına göre insan korkar, ya da başka sebeple hastalırsa ona «kut kuymak» (kut, ruh, can demektir), yani «can dökmek» gerekir. Bu «ameliyat» şöyledir: Kurşun (başkurtça: kurgaş) ateşte eritildikten sonra hastanın başı üzerine konulan kap içinde bulunan suya dökülür. Hastaya bu sudan bir yudum içirilir. Emci kadın kurşunu dökerken şu afsunu söyler :

Hop, hop yüreğin - avzınan kirhen kötünen sık
Hop, hop kutkayın - bardığın yerden kerî gel
Hop, hop kut kuydum - kutun kutun kutuna..

S. İ. Rudenko şu afsunu tesbit etmiştir :
Kurayt kutum, kurayt kutum - kei kutum, kel kutum
Irmak başından kel kutum - Kün batıştan kel kutum
Kurayt kutum, kurayt... (sah. 325).

Suda kurşunun aldığı şekle bakıp emci kadının hastalığın sebebini söyler. Kurşun yürek şekline az çok benzerse «hastalık korkudan olmuş», «hastanın kutu uçmuş» der. Başkurtlar korku halini «kutum uçtu», «yüreğim yarıldı» ve «ötüm yarıldı» diye ifade ederler.

Sudan alınan kurşunu muska olarak hastanın elbisesinin göğsüne dikerler.

III. Sığırların bulaşıcı hastalığına Başkurtlar «ölet» derler. Bu hastalık, insanlara benzeyen periler güruhu imiş. Bunlar zaman zaman Ural dağlarına «haç» kılmak için gelirmiş. Bu öletler için, ormanlara, ya da kır-

Eski Loncalar ve Konya Esnafı

Yazan : Celâleddin KİŞMİR

Eski Konya esnafının ahlâkından biraz söz edeyim.

Bilirsiniz, Cumhuriyetin ilânından evvel bütün büyük şehirlerde sanatkâr ve esnaf Lonca Teşkilâtı'na bağlı idi. Loncaların başında «Kâhya» diye çağırılan birer başkanları, inzibatı ve disiplini temin eden birer de «Yiğitbaş»ları ile seçilen birkaç üyesi bulunurdu.

Bu 6 kişilik kurulun önemli vazifeleri arasında şunlar vardı :

Yapılan, işlenen, yetiştirilen her çeşit malzemenin güzel, zarif, sağlam ve ucuzluğunu tesbit ve tayin etmekte. İyi kalitede çıkan malın satışına izin verirlerdi. Eğer bu mal istenilen özellikleri taşıyorsa satışına izin verilmeydi. Hele işine hile buda karıştıranlar, kaba saba, noksan işçilik gösterenler cezalandırılırdı. Örneğin, bir fırıncının ekmeği hamur çıkardığı ve eksik dirhemli sattığı anlaşılırsa o fırıncı işi işlemekten men ve ihraç olunurdu.

Yiğitbaşlar herhangi bir uygunsuzluğu görünce o esnafı Lonca'ya haber verirdi. Lonca Kurulu, o adamı suçunun büyüklüğüne göre cezalandırırdı. Cezaların en hafifi birkaç gün dükkânın kapatılması idi. İşten el çektilmesi ağır cezalardan sayılırdı. Falakaya yarıtırlıp döğülmesi ise bir haysiyet ve onur işiydi. Falaka karşı ortasında veya dükkânının önünde atılırdı. Bütün esnaf bu dayak atmada

lara ekmek, yağ ve başka yemekler koymak gerekirmiş. Bu guruh bu yemekleri yedikten sonra ineklere dokunmazlarmış. Bu satırları yazan bu «ölet» efsanesi üzerine topladığı folklor materyallerini hikâye konusu olarak kulllanmış «Ölet» adıyla yayınlamıştır («Şura» dergisi, Orenburg 1916, sayı 3).

Bu bulaşıcı sığır hastalığını Başkurtların nasıl «tedavi» ettiklerini tesbit eden S.İ. Rudenko, «ağaçları bir birine sürmek suretiyle elde edilen ateş ile hayvanları tütüldüler», diyor (s. 325). 1910 yılında benim tesbit ettiğim malzemeye göre bu tütülemeye «ameliye» sine «alazlama» denirdi. Dini âyin ve törenler için ilkel usul ile ateş elde etmek Çuvaş Türklerinde de tesbit edilmiştir (P. V. Denisov, Çuvaşların dini inançları, sah. 9; bk. A. İnan, Türk Kültürü, sayı I, sah. 55 (bibliyog.).

IV. «Alaslama». Paçavrayı tutuşturup

hazır bulunurdu.

Bir de Loncanın bile halledemeyeceği meseleler olurdu. O zaman, Lonca'nın mahkeme işleri ile uğraşan Kadıya gidilirdi. Kadı, Ket-hüda ve Yiğitbaşların seçim yolsuzluklarına, onların uzaklaştırma ve değiştirilmelerine, narhın artılıp eksiltilmesine, esnafın mallarının tesciline veya satışına karışırdı.

Örneğin, bir kunduracı kunduracılar içinde dükkân açabilirdi. Bir başka yerde dükkân açacak olsa, veya ikinci bir dükkân daha dilerse de Lonca anlayışına uymaz, Kadı'ya şikâyete gidilirdi. Suçlu da çağırılırdı. Nizama ve usule uygun karar alınmadıkça kadının yanından ayrılmılamazdı.

Senenin güzel mevsimlerinde Lonca mensupları şehrin mesire yerlerinde toplanır günlerce bir arada yemek yer, eğlenir, o sırada yiğitbaşı, ustahı teklif edilen sanatçının eserini atlas bir torbadan çıkarıp gümüş bir tepsi içinde orada bulunan zenginlere teker teker gösterirdi.

onlar da bu eseri değerinden fazlaya alıp, yerine para koyarlardı. Tepsi bol parayla dolardı. Bu para o sanatçıya sermaye olurdu. Aynı tören sırasında yeni ustaya peştamal kuşatma merasimi de yapılırdı.

Loncalar XIII. yüzyılda Anadolu Türkleri tarafından kurulmuş meslek teşekkülleridir.

hastanın çevresinde, «alas alas» diyerek, dolaştırmaya «alaslav» denir. Bu da en eski devirdeki ateş kültünün kalıntısıdır. Altay şamanistlerinde bu «alas, alas» her âyinde tekrarlanır. Bu eski şamanizm terimi Anadolu türkçesinde «alaz—alev», «alazlama» kelimelerinde muhafaza edilmiştir.

V. Dağ kültü. Bu kült cihanşümül bir kültür. Eski Yahudiler Sinâ dağı, Yunanlılar Olimp, Araplar Arafat, Hindular da Himalaya dağlarını takdis ederlerdi. Başkurtlar, bütün Ural Dağlarını kutlu sayarlardı, bunla beraber her boyun kutlu bir dağı (kiyeli tav) bulunurdu. Uralın orta kısmındaki boylar Tura Tav, Kırtkı Tav denilen dağları mukaddes sayarlardı. S. İ. Rudenko Kırtkı Dağındaki bir ağacın üzerine nezir olarak bağlanan paçavraların ağacı tamamıyla kaplamış olduğunu görmüştür.

Köylerde Kukla ve Kuklacılık

Yazan : Metin AND

Başka ülkelerde olduğu gibi bizde de köylü ve kentli kültürleri birbirlerinden ayrılmışlardır. Bu ayrılığı ve başkılığı çeşitli yönlerde gördüğümüz gibi kukla ve kuklacılıkta da buluruz. Osmanlı Türklerinde «ipli kukla», «el kuklası», «iskemle kuklası» ve «dev kukla» gibi çeşitli gösterileri ve gölge oyunlarına (1) karşın köylerde de Türk köylüsünün çeşitli kukla türlerini buluruz. Gene köylerde kentlere göre oyun ve büyüsel, ayinsel törenler birbirlerine sarmaş dolaş olmuştur. Puta tapılığa çağlarının çeşitli törenleri bilinçli, bilinçsiz günümüze kadar gelmiştir; köylü bunların oldukları gibi yaşatılmasında, sürdürülmesinde çok titizdir. Bunu kuklalarda da buluruz. Eski Türklerde kuklalarla ilintili pek çok tören buluyoruz :

«Doğu Türkistanlı bakışlar hastaları tedavi ederken birçok kuğurcak» (kokla) kullanırlar. Başkurt ve Tobol bakışları sıtma hastalığını paçavradan yaptıkları 'korçak' (kokla) lara nakledip uzaklara götürürler.» (2) Eb'ül-Gazi Han'a göre de : «... O zaman onlarda bir adet vardı ki birinin oğlu, bir kızı, ağabeyi veya küçük kardeşi veya başka bir kıymetlisi ölürse onun suretini (kugurcak) yapar, evinde saklardı. Ara-sıra o sureti öpüp sevip okşayarak bu filânın sureti derlerdi. Bu suretin önüne yemeklerinin ilk lokmalarını korlardı. Yüzlerini gözlerini bebeğe sürüp önünde yere eğilirdi. İşte böylelikle haberleri olmaksızın puta tapmayı meydana getirdiler. Ebü'l Gazi Han'ın kugurcak dediği nesne bebek (oyuncak) demektir. Altaylı tözlerinin çoğu da bebeklerden ibarettir.» (3) Anadolu'da bugün de bu türlü törenlerin kalıntılarını buluyoruz. Örneğin tıpkı başka ülkelerde de görüldüğü gibi kuklaların yağmurla ilintisi vardır. Bu büyük boyda kuklaya çömçe gelin denir. (4) Güney Türkmenlerinde bununla ilgili Karacör oyunu adlı şöyle bir kukla oyunu buluyoruz : «Bu oyun çok garip ve eski bir Türk kukla oyunudur. Bir adam yüzüne bir örtü geçirerek arkası üstü yere yatar; bir eli ne bir kukla, diğer eline de diğer bir kukla bağlar, dizine de büyücek bir çömçe gelin (büyük bir bebek) bağladıktan sonra halkın karşısında ellerinde bağlı olan biri erkek ve diğeri kız kıyafetinde bulunan bebekleri karşılıklı

oynatmaya başlar; bebekler oynar ve birbirlerine sarılmaya çalışırken ansızın oyun oynatanın dizinde bağlı olan büyük çömçe bu sevmeye mani olarak aralarına girer ve o iki küçük bebek derhal yerlerinde pusarlar, çömçe geri gidince tekrar oynamaya başlarlar; bu suretle yarım saat kadar heyecanla ve muhtelif hayaller yaşatarak seyir edilen bir oyundur. İki kişinin arasını bozmaya çalışan üçüncü adamlara dahi karacör denir.» (5) Anadolu'da değişik adları ve çeşitlemeleri olan bu oyuna aşağıda yeniden dönmek üzere bebek kuklayla ilintili bir başka büyüsel uygulamayı görelim. Bu da Güççe veya Küççe düğünü adı verilen yaygın bir uygulamadır. Örneğin Konya'da Güççe Düğünü şöyle yapılmaktadır : «On, oniki yaşlarına kadar bebek oynayan kızların bu yaştan sonra bebekle oynamalarına garip bir merasimle nihayet verdirilir. Bu merasime kızın bütün arkadaşları, konu komşu kız ve kadınlar tıpkı bir düğüne davet olunur gibi okunurlar, bizim kızın güççe düğünü var buyurunuz derler. Düğün günü çocuğun oynadığı bebek tellenir, pullanır, tıpkı bir gelin gibi duvaklanıp süslenir, odanın köşelerinden birinin yüksek yerine oturtulur. Bu davete ayrıca çalgı çalıp, türkü söyleyecek kişiler de çağrılır. Bunlar def çalıp söylerler. Davete gelen ayrı yaştaki kızlar da çalınan havalara göre oyunlar oynarlar, adeta bir düğün vaziyeti canlandırılır... Düğünden sonra bebek ile oynayan çocuk bebeği gelin olduğundan artık genç kızlar sırasına girer, bir daha bebek oynamaya veda ederek ev işleriyle iştigale başlar.» (6)

Yazımın başında köylü ve kent kültürlerinin birbirinden ayrılığını belirtmiştim. Ancak gene yukarıda belirttiğim Osmanlılarda raslanan dört kukla türünün dışında eski belgelerde ne olduğu tanımlanmadan yalnız adları verilen iki kukla türü daha buluyoruz : «ayak kuklası» ve «yer kuklası». Bunlardan birinci 16. yüzyıldan kalma kukla oyuncuclarının adlarını veren bir belgede Pehlivan İbrahim'in adı yanında «ayak kuklası» deyimini geçmektedir. (7) ikincisi ise 18. yüzyılda Kani'nin aşağıdaki iki beyitinde geçmektedir :

Bir kere de Hacı İvaz'ın şeklini görsün
Yer Kuklasını seyre temaşadan usandı.(3)

Sabanözü (Çankırı) da kukla oyunu. Ortada dizlere bağlı kukla harem ağası, ellerdeki kuklalar ise iki cariyedir.

Öteki beyit de ise :

Kalınadı zerrece yer kuklası yanında

yüzüm

Hacı yatmaz gibi pek kalkıma sen kare

gözüm (9)

Şimdi yukarıda tanımlanan Karacör oyununu düşünelim. Burada kukla oynatan yere yatmıştır ve ayaklarına bağlı kuklayı dizlerini ileri geri hareket ettirerek oynatmaktadır. Böylece hem yer kuklası, hem de ayak kuklası terimlerine uygun düşmektedir. Acaba bu kukla türü Osmanlı Türklerinde kentlerde de oynatılıyor muydu, kesin bir bilgimiz yok.

Şimdi bu oyunun çeşitlemelerini görelim. Burdur ve dolaylarında bir erkeklerin bir de kadınların oynattıkları iki çeşitleme buluyoruz. Erkeklerin oynattığı 'bebek oyunu' şö-

ledir : «Merdivenin üzerine bir adam yatar. Ellerine üzerine bebek resmi yapılmış iki ta-ne kaşık takılır. Dizine de yapılmış bir insan bağlanmıştır. Bu adam görülmeyecek şekilde üzeri örtülür. Merdiveni seyircilerin içinden çıkan dört kişi getirir. Merdiven maşala yerine gelince halk : —Bu ne, bu ne ? — diye sorar. Onlar da : —Karagözcülük yapıyor— derler. Davul zurna çalar, bebekler oynamaya başlar. Yatan adam yavaşça dizini kaldırıncı tahta adam ortaya çıkar. Bebekler bundan korkar, saklanırlar. Tahta adam çekilince bebekler yeniden oynar. Sonra tekrar görünür, bebekler saklanırlar. Tahta adam çekilince bebekler yeniden oynar. Sonra tekrar görünür, bebekler saklanırlar. Kaybolur, bebekler oynar. Oyun böylece devam eder. Nihayet

merdiveni getirdikleri gibi yine dört adam götürür.» (10) Kadınlar da bunu kına gecelerinde oynuyorlar. Onları şöyle : «Bir kadın yere yatar, üzerini görünmeyecek şekilde örterler, yalnız eller meydanda kalır, onlara da bebek gibi kaş, göz, ağız, burun yaparlar. Başına poçu destar örterler. Çalgı çalınca yatan kadının kollarını oynatarak bebekleri çalınan türküye göre raksettirir. Arada çalgıyı beğenmez, küser yatarlar. Sonra birbirlerini iterek yatarlar. Sonra birbirlerini iterek kalkarlar, tekrar oynarlar. Bu arada seyircilerden bazıları onlara sorular sorarlar. Bebekler konuşmadan hareketle cevap verirler. Annen var mı? (Başlarını eğerek ya da kaldırır). Baban var mı? (Başlarını eğerek ya da kaldırır). Böylece oyun devam eder. Bir ara çalgıcılar türkü söylerken yatan kadın belli etmeden gizlice kaçar. Oyun da biter. (11)

Anadolu'da kukla için çeşitli deyimler vardır. Örneğin Korçak ve Hemeçik gibi. Korçak Bayburt (Gümüşhane) da bebek, heykel anlamına gelir. (12) Hemeçik Tercan (Erzurum) ve Kars'da yapma bebek anlamına gelir. (13) Tokat köylerinde Hemeçük adıyla raslanan oyun şöyledir : Oynatıcı bir örtünün altına gizlenir. Ellerinde birer bebek taşır. Bunların biri kız öteki erkektir. Bir kaşık veya göp, baş parmağa, bir ikinci küçük parmağa, üçüncü de orta parmağa takılır. Böylece iki yandaki kaşıklar kol, ortadaki kaşık baş olur. Bunlara bebek giysileri giydirilir. Öteki el de aynı biçim hazırlanır. Davul, zurna çalar, önce bebekler konuşurlar, öpüşürler, kucaqlaşır. Sonra dövüşüp küserler. Oğlan kız döver, kız ağlar, sonra barışırlar. Oyun zurna veya sazın tartımına uygun olarak gelişir.

Buraya alınan resim Ahiler arasında yaygın bir kukla oyunu gösteriyor. Çankırı, Şabanözü'nden sağlanan bu resimde dize bağlanan ortadaki kukla bir haremağası, iki eldeki kukla ise cariyelerdir. Şükrü Elçin incelemesinde kukla oyunlarının bazı çeşitlemelerini vermiştir. (14) Bunlardan Uzunburun'da oynanan oyuna «iki bebeğin kavgası» adı verilmekte, oyuncu dört tekerlekli bir araba içinde sirtüstü yatmaktadır. Oyunun Tokat çevresinde ve Kars'da adı «Bebek Oyunu»dur, davul ve zurna ile oynanır. Adana köylerinde adına «Kabak Oyunu» denir, kişileri arasında Bardakçı, oyuncu kızlar, Dağdeviren, imam gibi kişiler vardır. Dağdeviren kızlarla evlenir. Cide'de ise «Bebek Oyunu» adı verilen

oyun şöyle oynatılır : «Bir kişi tarafından oynatılır. Bu oyunu ötedenberi yapmakla maruf bir adam kıyafetini değiştirir; palaspaleler giyer. Sağ ve sol ellerinin orta parmaklarına muhaddep takarak elin yarısına müteveccih olmak üzere birer tahta kaşık tatbik eder. Bir bezle, iplikle iyice sarar, bağlar. Badehu gehadet ve yüzük parmaklarını, kafası kaşığın gövdesi teşkil eden bebeğin kolları baş ve küçük parmaklarını da ayakları vaziyetine sokar. Bu bittikten sonra gelir, etrafı çerçeveleyen kalabalığın boş bıraktığı meydanın ortasına sırt üstü yatar. Davulun gürültüsü ile hemahenk ve mütevazın olarak kaşıkları birbirlerine vurur, aklınca bebekleri kavgaya ettirir. Bir taraftan ağzile o kavgaya yakışan sözleri mırıldanır. Temaşa edenlerin kahkahaları, yaşalarıyla oyuna nihayet verilir.» (15)

(1) Bu kukla türküleri için bak : Metin And, «Eki Türk Kuklası», Devlet Tiyatrosu, Mayıs 1961

(2) Abdülkadir İnan, Tarihte ve Bugün Şamanizm, Ankara 1954, s. 45.

(3) a.g.e., s. 43

(4) Abdülkadir (İnan), «Yağmur Duası, Çömçe gelin», Halk Bilgisi Haberleri, II sayı : 14 (1930)

(5) Ali Rıza (Yalman Yalçın), Cenupta Türkmen Oymakları, İstanbul 1931-32, s.53-54

(6) M. Mesud Koman, «Güççe Dügünü», Konya, Nisan 1942.

(7) Topkapı Sarayı Arşivi. D. 10022

(8) Hezeliyat, İstanbul Üniversitesi Kitaplığı v.46.a

(9) a.g.e., v.51.b

(10) Günsel Ekek, Burdur Köylerinde Dügünler....., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (Tez 2857), 1959-60, s. 105

(11) a.g.e., s.106

(12) Söz Derleme Dergisi, İstanbul 1941, II, s.959

(13) a.g.e., s.718

(14) Şükrü Elçin, Anadolu Köy Orta Oyunları, Ankara 1964, s. 50-51

(15) Ethem Faik, «Cide'de Dügün Adetleri», Halk Bilgisi Haberleri. 28 s. 15 Eylül 1933

Silifke Halk Musikisi Üstüne

Yazan : Özcan SEYHAN

Dağı taşı Türkmen Aşiretleriyle kaynayan ve oldukça yabancı etkilere uzak kalan bu yurt köşesi, bitmez tükenmez en eski Türk kültürüyle doludur.

Özellikle müzik folkloru konusunda burada yaratılan ezgilerden başka kökü ta Orta-asya'ya kadar giden saf ezgiler bile vardır. Öyle ki, melodi ve ritimdeki saf kalış, orijinalite ve bunlarla o derece sımsıkı kaynaşan canlı oyunlar, Türk halkının estetik yönden ne yaratıcı bir dehaya sahip olduğunu gösterir.

Şüphesiz ki, bu yerin halkı; dağ, ova, ırmağ, deniz gibi bütün bir tabiat dekoru içinde yıllardır duygulanarak atalarının izinde ne âbideler yaratmışlar ve onları ne büyük bir folklorik kimlikle işlemişlerdir.

Örneğin; sabahlarının güzelliği, ay ışığında pırl pırl akan Gökusu'yu, baharın erken-cekik açan badem çiçeklerinin nefis kokusu, bazen delicesine koşup taşan Gökusu ve tayfunları andıran poyrazı, ağustos böceklerinin sesleri içinde ılım ılım kanayan çam ormanlarının reçine kokusu ve eşinden ayrılmış kekliklerin kahredencesine ötüşleri, hep bu bölge halkına ilham kaynağı olmuştur.

O uzun havalariyle uçuş bucaksız ormanları çınlatan çıra gibi gençleri :

«Sarıyaylam seni yaylayamadım kar iken,
Ala palazımı avlayamadım tor iken,
Sende bu güzellik, bende bu gençlik var iken
Neyleyeyim dünya malını sen olmayınca.»

Deyip kendinden geçer. Sanki yıllar önce- si bu beldede uzun hava çekmiş koçyiğitlerin yankısı geliyor gibi kulaklara...

Hele köylüler kışlak yerlerinden yaylalara göçerken eli kulağa atarlar :

«Bitti m'ola bizim elin söğüdü,
Biz giderken yapracığı göğüdü.»

Gibi içli ezgilerini söyliyerek yaylalarına karşı olan sonsuz sevgilerini ifade ederler.

Dahası var : Her çam dibinde bir keklik öten kıvrım kıvrım yayla yolları, sevgililerin ayrılık özlemi içinde dile gelir :

«Yayla yollarında göç kater kater,
Öğründen ayrılmış bir palaz öter,
Bu ayrılık bana ölümden beter,
Ağlaşalım ayrılığın günüdür.»

Uç etek giymiş, alınları penezli, al yanaklı, çamlı dağları süsleyen Tahtacı güzelleri; çalışkan, temiz yürekli delikanlılarıyla bir araya geliverseler, biri saz alır biri def, başlarlar çalmaya ve sevinç içinde «Mengi» oynamaya :

«Keklik olsam yuva yapsam
Ben de başlara başlara,
Ben yârimi alsam kaçsam
Yüce dağlara dağlara.»

İşte insan ister istemez böyle geniş bir panorama çizmeye zorlayan bu yöre, folklor, etnografya v.s. yönünden tükenmez hazinedir. Fakat bu hazineyi uzun süre bilimsel olarak araştırmak gerekiyor.

Hâlâ köy düğünlerinde ortaya «Meydan Ateşi» yakılır, çalgılar çalmaya başlar, türküler söylenir, yanık yanık uzun havalar çekilir, bir çıkmada 10-15 oyun oynayan gençler seyredilir, gelin-güveyi okşanır, havaya tüfekler sıkılır, naralar atılır. Bir taraftan hazırlıkları tamamlanan «Arap» adlı orta oyunu uzun süre dipdiri bir dikkatle seyredilir. Diğer taraftan komşu köylerden gelen konuklarla yiğitçe güreşler yapılır. Ortalık sanki bayram yerine döner. Öyle ki, atalardan kalma ne varsa meydana dökülür : Türkülü öyküler mi dersin. «Bebek» oyunu mu dersin, taklitler mi, yarenlikler mi dersin... Türk ruhunun ve zevkinin bu yüceliği karşısında gurur duymamak elden gelmez.

Yukarda sıralamaya çalıştığımız bütün şenlikler çalgısı yapılmaz, mutlaka onlara yerli çalgı takımı eşlik eder.

Halen ortada kullanılan çalgılar; davul, keman, klarnettir. Bölgede yaptığımız araştırmalar sonucunda eski çalgılar şimdikelere kıyasla şöyledir : Kabak kemanenin yerini keman, kaval veya düdük gibi nefesli çalgıların yerini klarnet alıyor. Davul ise, zilli defin durumuna bürünerek kucakta çalınır. Bu çalgı geleneği ancak oda içinde veya 3-5 arkadaş arasında yapılan bir eğlencede sessizliğin gerektiğinden doğmuştur. Bu gelenek yenidir; yoksa onu eski Mısırlılara kadar araştırmaya kalkışmak boşuna olur. Çünkü en yakın il ve bitişik ilçelerde bile böyle bir gelenek kesinlikle yoktur. Silifke'de «Kucak Davulu» adı

verilen bu çalgı, Anadolumuzda sadece bir orijinalitedir. Davul, hep kucakta çalınmaz; gelin almasında, karşılmalarda, güreş havasında ve hattâ bazen oyun havalarında bile tokmakla çalındığı görülür. Halen çalınmakta olan kemanın özelliğine gelince: Keman, kabak kemane gibi dize konur ve yay da çift tele sürtülerek çok sesli düzende çalınır. Tek telde çalınan oyun ezgisiyle hiç bir Silifkeli oynamaz, «şunu doğru dürüst çal!» gibilerden çalgıcıya kızarlar. (Bu hassasiyet, işlenecek halk ezgileri konusunda üzerinde incelikle durmağa değer.)

Şimdi de oyun çeşitlerine geelim: Oyunlar genel olarak 9/8 lik «Zeybek» ile 2/4 lük, 4/4 lük basit usullü «Düz Oyunlar»dır. Her iki oyun çeşitleri türkülü olduğu takdirde (A.B) olarak iki kısımlı küçük şarkı şeklini arz ederler. Genellikle (A) bölümleri, sözün dışında yalnız çalgılı bölüm olup; sekme, çökme, dönme gibi asıl önemli figürleri içine alır. Bu bölümün I. melodi gurubunda sekme ve çökme, III. melodi gurubunda da dönme figürleri gelenek halindedir. (B) bölümü ise, türküldür. Türkünün ritmine uyularak yumşak, zarif jestler, yürüyüşler yapılır. Örneğin: Tek Zeybek, Silifke Zeybeği, Kıbrıs Zeybeği (türküsü), Portakal Zeybeği, Her yan elmas, Çaya vardım Zeybekleri ile Koşma, Sallama, Anamur yolları, Bitti m'ola (söğüt havası) gibi düz oyunlardır. Bunların dışında aşiretler arasından derlediğim «Yayla yolları, Timbilla, Kürdün (Türkmen) kızı da iki kısımlıdır. amma, tip itibarıyla onlardan daha küçük bir yapıya sahip ve daha eski bir geçmiş olsa gerek. Bir de I. bölümleri serbest (usulüstü) olan oyunlar da vardır. Serbest bölüm başlar başlamaz oyuncu belli bir yerde durur, kollarını açar, vücudunu kendi etrafında dönderir, titrer ve tekrar I. usullü bölüme geçilir. Oyun, bu seyiri takip eder gider. Gayet ilgi çekicidir. Örneğin; İrfani, Keklik, Gerali gibi oyunlar da bu türe girerler.

Ayrıca Karacaoğlan ve Dadaloğlu'nun şiirleri üstüne söylenen uzun havalar da vardır. Bunları türkmen ağzı ile dinlemek insana dinçlik verir, yüce dağların eteklerinde mutlu bir ömür süren aşiretleri hatırlatır. Örneğin Sarıaylam, Kerem der ki, Hafız mektepten gelir, birer uzun havadır. Bunlar bazen çalgı eşliğinde usullü bir biçimde de sokularak söyleniyor. Çok enteresan bir hal bu.

Silifke halk Müziği. Mersin taraflarının

Bize gelen KITAPLAR

+ Şerif BAYKURT: «Türk Halk Oyunları». Halk oyunları çalışmalarına genel bakış. Oyun türleri, İllerimize göre halk oyunları, Derlenmiş halk oyunlarımız, Derleme soruları bölümlerine ayrılan kitabın başına, Tahsin Banguoğlu tarafından «Halk Sanatı Üzerine» başlıklı yazısı alınmıştır. Halkevleri Genel Merkezi Yayınları: 1. 24x17 Cm. boyunda, 206 sayfa, 10 lira Eserde Herman H. Kreider tarafından çekilen tam sayfa boyunda 32 resim yer almaktadır.

+ M. Adil ÖZDER: «Doğu İllerimizde Aşık Karşılaşmaları». I. Kitap. Sipariş ve haberleşme adresi: Emek Mahallesi, 67. Sokak, No. 24-4. Bahçelievler-Ankara, 20x13 boyunda, 84 sayfa, 250 kuruş.

+ R.H. BARROW-Ender GÜROL: «Romanlılar». Valik Faydalı Kitaplar: 46. 17x12 boyunda, 208 sayfa, 5 lira.

+ Sait FAİK: «Bütün Eserleri 1.2, Semaver Kumpanya». Sabri Esat Siyavuşgil'in önzözüyle. Varlık Bütün Eserleri: I. 17x12 boyunda, 328 sayfa, 6 lira.

+ VERCORS-Suat EFE: «Susan Deniz». Hikâyeler Varlık Büyük Cep Kitapları: 253. 17x12 boyunda, 80 sayfa, 2 lira.

+ Halil OGULTÜRK: «Folklor Raporu». Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü daire müdürü ve folklor uzmanının yılların verdiği tecrübeyle hazırladığı bu rapor, teksir suretile çoğaltılmıştır. Şimdiye kadar yapılan ve yapılması gereken halk oyun ve müziği çalışmaları hakkında. 31x22 boyunda, 35 yaprak.

+ Melih Cevdet ANDAY: «İçerdekiler». Oyun, 2 bölüm. Varlık Tiyatro Serisi: 15. 12x17 boyunda, 72 sayfa, 2 lira.

+ Jean Paul SARTRE — Asım BEZİRCİ: «Varoluşçuluk». Existentialisme. Dönem Yayınları: 4. Bilgi Dizisi: 1. 19x14 boyunda, 80 sayfa, 3 lira.

+ Çetin ALTAN: «Atatürk'ün Sosyal Görüşleri». Dönem Yayınları: 5. İnceleme Dizisi: 2. 19x14 boyunda, 96 sayfa, 4 lira.

davul zurnasına yaklaştıkça bağım keser; fakat Mut, Karaman dolaylarına gittikçe bağım kuvvetlendirir.

Minzuhar Köyünde Özel Adlar

Yazan: Emil Peyçev BOYEV

Sofya Üniversitesi Türkçe Asistanı

Bulgaristanda türkolojinin kısa bir tarihi vardır. Geçen yüzyılda basılmış olan birkaç türkçe gramer kitabı ve sözlükler, Bulgar türkolojisinin ilk adımları sayılmaktadırlar. Yüzyılımızın başlangıcından bu yana tarihimiz için önemi haiz birçok Osmanlı belgeleri Bulgarcaya çevrilmiş, Bulgar Türklerine (Protobulgarlara) ait yazıtlar okunmuş, Bulgaristanda konuşulan Türk ağızlarının araştırılmasına girişilmiştir.

Halbuki türkolojimizin gelişmesinde en önemli olay 1952 yılında Sofya Üniversitesinin Dil ve Edebiyat Fakültesi yanında Türk Filolojisinin açılması oldu. Birçok yıldan beri Üniversiteden mezun olan gençlerimiz türkolojinin çeşitli alanlarında çalışmaya başlamış bulunuyorlar.

Türk ağızlarının ve folklorunun araştırılması, Üniversitede Şarkiyat Kürsüsünün öne koyduğu başlıca vazifelerdendir. Bu iki vazife ile ilgili olarak yaz tatillerinde Kürsü tarafından teşkilatlandırılan gezilerde bol bol malzeme toplandı. Gezilere yönetmen sıfatıyla katıldığım üç yıl içinde Bulgaristan Türklerinin ağız bakımından farklılıkları gibi, özel adları (1) bakımından da bölgeye göre fark gösterdikleri kanısına vardım. Bundan birkaç yıl önce de Doğu Rodoplarda Türkçe öğretmenliğim sırasında yerli özel adlar konusuyla ilgili oldukça zengin malzeme tophiyabildim. Az bir kısmını bu yazıda veriyorum!

Bulgaristan Türkleri bölge bölge farklılıkları gibi, tek

bir meskün yerin içinde nesil nesil, özellikle zamanımızda özel adları bakımından, değişikliklerini görmekteyiz. Eski ve orta nesil İslamla ilgili arapça adlar kullanıyor. Yeni nesil ise mevcut ad verime geleneklerine riayet etmeye yip «yeni», «modern», «ahenkli», «hoş söylenen» adları tercih ediyor. Bu modern denen adlar çoğu zaman anlaşılması kolay ve kendileriyle analabaların çocuklarına güzel güzel şeyler diliyebilecekleri yeni türkçe kelimelerdir: Alev, Güneş, Erol, Nergis, Bilgin v. ö. Hayatın yenileşmesiyle insanların anlayışları, bilhassa zevki değişmektedir. Ad verme adet ve geleneklerinin bozulması bundan ileri gelir. Halkın manevî hayatına ışık tutan özel adların vaktinde derlenip incelenmesi vazifesi diyalektologlara ve folklorculara düşer.

Defalarca ziyaret etmiş olduğum Minzuhar köyü —eski adı Kalfalar—, Rodop dağlarının doğu kısmından geçen Kırçalı - Haskovo —Hasköy— asfalt yolunun yakınında bulunur. Kırçalıya bağlı olmasına rağmen, büyük sanayi, kültür ve ticaret merkezi olan Haskovo şehriyle de bağlıdır. Ahalisinin çoğu yerli Türktür. Dışarıdan gelen yalnız birkaç öğretmen vardır.

Bütün 250 nüfusluk köyde 200 dolayında özel ad kullanılmaktadır. Bunların arasında bir iki yıl önce vefat etmiş ihtiyarların adları da vardır. Aşağıda zikredilen adlar köyün yerlisi olan lise çağındaki gençlerden, yani öğrencilerimden

den, babaları ve dedelerinden toplanmıştır. Köylülerden aldığım malûmata göre «eski zamandan beri hep bu adlar geçiyor»muş.

Erkek veya kadınlara verildiklerine göre adlar ikiye ayrılır:

ERKEK ADLARI (2)

Alesman, Aliosman
Ali
Ahmet
Apla, Aptula, Aptulla
Aptilâzim
Arif
Asan, Hasan
Avni
Bayram
Beyçet
Beysim
Cafar
Cemal
Duran
Durmuş
Durmuşalı
Efe
Emin
Enver
Ercep
Esat
Fari, Fayri
Faris
Farittin, Fayrittin
Fayık
Faytin
Ferat
Galip
Halim
Halit
Hamdi
Hayri
Hilmi
Hüsni
Irami, Iramı, Rami, Raymi
Irayım, Rayım
İrfat
İrman
İbram

İlyaz	Zinal	Lütfiye
İrfat	Zatki	Maknüle
İsmel		Mediye
İsmet, İspet		Meniye
İzet, İzzet		Merdiye
Kadir	Adile	Mieadiye
Kemal	Anife	Mirem
Kerim	Anşe	Mukates, Mukattes
Lâtif, İlâtif	Anşegül	Mürfet
Mamut, Mahmut	Asiye	Mürüfe
Memet	Atiye	Müsfet
Mistan	Azime	Nadiyye
Mistava, Mustuva	Azzegül	Nayme
Mistik	Bayriye	Nazife
Mümün	Belguzar	Nazmiye
Mümünali	Beyiye	Nebiye
Nasif	Beyze	Nefiye
Nayım, Nayim	Cemile, Çemile	Nesibe
Necat	Duduş	Nesile
Niyazi	Durdane	Nesiye
Nuri	Emine	Nevriye
Osman	Embiye	Nevze, Nefze
Ömer	Fatme	Nezeyet
Rafetin, İrafettin, Rafettin	Fatmegül	Nigâr, Nigar
Ramis	Fayriye	Nuriye
Rasim	Feride	Pedriye
Rayf, Rayif	Ferize	Remziye
Remzi	Fetiye	Sabiya, Sabiye
Sabiri, Sabri	Feyme	Sabriye
Sadla	Fikirye, Fikriye	Sadet
Salif	Firdes	Sadiyye
Salim	Gamme	Safet
Sami	Gülbiye	Saliya, Salye
Sayıp, Saip	Gülfere	Saniye
Sebaytin, Sebayetin	Güllü	Selime
Selâytin, Selâyetin	Habbe, Happe, Habibe	Selver
Seydamet	Haççe	Şefiye
Seyit, Seyt	Hamde	Şükürye, Şükriye
Süleyman	Hasine	Tenzile
Şaban	Hava	Ümmü, Ümbü, Ümü
Şakir	Haviş, Hava	Ümügül
Şefket, Şevket	Havze	Ürküş, Rukiye
Şefki, Şevki	Hayriye	Vassiyeye, Vasiye
Şerafettin	Hazel	Zekiye
Şükürü, Şükri	Hediye	Zera, Zeyra
Tasim	Höri	Zinep
Tayır, Tair	İrabiye, Rabiye	Zülfe
Tefik	İrafiye, Rafiye	
Üsen, Üseyin	İlmiye, Hilmiye	
Üzer, Üzeyir	İsmigül	
Yaya	İsmiye	
Veli	Kadiyye, Kadriye	
Zekerya, Zekerye	Kalbiye	
	Kerime	

KADIN ADLARI

Lütfiye
Maknüle
Mediye
Meniye
Merdiye
Mieadiye
Mirem
Mukates, Mukattes
Mürfet
Mürüfe
Müsfet
Nadiyye
Nayme
Nazife
Nazmiye
Nebiye
Nefiye
Nesibe
Nesile
Nesiye
Nevriye
Nevze, Nefze
Nezeyet
Nigâr, Nigar
Nuriye
Pedriye
Remziye
Sabiya, Sabiye
Sabriye
Sadet
Sadiyye
Safet
Saliya, Salye
Saniye
Selime
Selver
Şefiye
Şükürye, Şükriye
Tenzile
Ümmü, Ümbü, Ümü
Ümügül
Ürküş, Rukiye
Vassiyeye, Vasiye
Zekiye
Zera, Zeyra
Zinep
Zülfe

Minzuhar köyünde kullanılan bu özel adlar köylülerin ağızlarından işitildiği gibi kalemle alındı. Varyasyonları bulunan özel adlardan en ziyade kullanılanı listede önce, daha

ARAŞTIRMALARI

az kullanılanları ise sonra verildi. (Kimi) adların varyasyonları var olmasının sebepleri çeşitlidir. Başkası, şu veya bu köylünün üzerine eski ya da hutta yeni okulun etki aşamasıdır. Eski nesilden okuması yazması olan kimseler adları söylerken her zaman Kuran'da geçen kelimeleri örnek olarak gözönünde bulundururlar. Lâkin anadilleri olan Türkçe, gayret ve çabalarına riayet etmeksizin bu yabancı unsurlara var kuvvetiyle karşı koyar ve kendi kurallarına göre onları değiştirmeye çalışır.

Minzuhar köyünde ad verme adetleri nesilden nesle geçerek günümüze kadar ulaşmışlardır. Geçmişte olduğu gibi bugün de yeni doğmuş çocuğun adı ana-baba tarafından konur. Çoğu bu ad yakın bir hısmın adı olabilir. Bazan da çocuk, dünyaya geldiği ayın veya günün adını alabilir.

Eski bir geleneğe göre çocukları ölen ailenin yeni doğmuş çocuklarının adları Durdu, Durmuş veya Duran konur. Çocuklarının güzel, yiğit, zengin olmalarını isteyenler, adlarını Efe, Beyiye, Duduş, Durdugül, Güllü v.s. koyarlar. Tabii, ana-babaların kalbinden çıkan bu dilekler türkçe kelimelerle anlatılırlar.

Minzuhar köyünde kullanılan özel adlarla ilgili şu sonuçlara varılabilir :

1. Şimdilik islami mahiyetteki adlar üstündür. Asıl türkçe ad verilmesi yeni bir temayüldür.

2. Menşeye bakımından özel adlar üç türdür : arapça adlar —Ali, Cemal, Hasan, Osman, Yahya, Azime, Emine, Hayriye v.b.—, farsça adlar —Gülfere, Merdiye, Nigâr, Pedriye v.b.— ve türkçe adlar —Duran, Durmuş, Efe, Duduş,

Güllü v.b.—

3. Yabancı asıllı adlar yerli ağzın özelliklerine göre değişmiş bulunuyorlar : Amet, Apla, Ercep, İrman, Mustafa, Şükürü, Zıtkı, Anşe, Gamme, Happe, Saliya v.b.

4. Minzuhar köyünde Embiye, Sadet (Saadet) ve Safet (Saffet) özel adları kadınlara verilir. Bulgaristanın öteki bölgelerinde aynı adlar erkekler için verilir.

5. Erkek ve kadın adları, sayı ve çeşitlilik bakımından hemen hemen birbirlerine eşittir.

(1) Değerli Türk Folklor Araştırmaları dergisi 175. sayısıyla sayın Dr. H. Z. Koşay ile M. Ş. Ülkütaşırın beraber hazırladıkları Türklerde ad verme ve Türk adları başlıklı eserin Giriş kısmını bastı ve onun yakından çıkaracağını müjdeledi. Bu kıymetli eseri tedarik edip inceledikten sonra elimdeki malzeme üzerinde ciddi çalışmaya başlamak niyetindeyim.

(2) Basılması güçleşecek endişesiyle ilmi yazı sistemi kullanılmadı.

**Her ay
75 Öğrenciye
2 Sene müddet ile
250 Lira Burs**

OMUR BOYUNCA AYLIK GELİR

ÇEŞİTLİ PARA İKRAMİYELERİ

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

(Basın: 8166 - 4845 - 69)

Akdağmadeni'nde Tekerlemeler

Derleyen : Avni YÜKSEL

Tekerlemeler, çocukların saf duygularının temiz tohumlarından meydana gelen birer olgun meyvadır. Acuna gözünü açan çocuk, annesinin, ninesinin, ninnileri ve söylediği tekerlemelerle büyür ve ruhunu onunla besler, onunla avunur. Doğuşlarında, oyunlarında onu kullanır. İlâveler yapar, değiştirir, yaratıcı zekâlarla ninnilerin tesiriyle tekerlemeler yaratırlar.

Kız çocukları top oynarlar. Ken sıraya dizilirler ve topu yere vurarak öldürmeden birinden diğerine vermeğe çalışırlar. Topun yere her değişinde şu tekerlemeyi söylerler :

E bem ye kü se rim
İk ra ma rum pa ya rum
Pi ya rum
To pu bi ra kı yo rum

Veya :

Al kar de şim
Bal kar de şim
Ben yo rul dum
Sen oy na

Yine kız çocukları ip atarken ipin yere her değişinde şu tekerlemeyi söylerler :

Top top kadife
Kızın adı Lâtime
Oturmuş halı dokur
İçinde bülbül okur
O bülbül benim olsa
İki kardeşim olsa
Biri ay biri yıldız
Nop çukulata çukulota
Akşam yedim salata
Kız senin baban kerata
Benim babam çukulota

Çocuklar her oyun başında bir ebe seçerler. Ebe seçtiğinde haksızlık olmasın diye en doğru yolu tekerlemelerde bulurlar ve şunları söylerler :

1 — Portakalı soydum
Başusuma koydum

Ben bir yalan
Uy dur dum.
Veya şöyle söylerler :

2 — Bin de ve gör düm
Bi ri ne bin dim
E bem le re git tim
E bem pi lâv pi şir miş
İ çi ne sı çan dü şür müş.
Bu sıça nı nap ma lı
Mi na re den at ma lı
Mina re de bir kuş var
Ka na dın da gü müş var
E niş te min ce bin de
Türlü türlü ye miş var.

3 — A la da na
Ka ra da na
Şü kür bi zi
Ya ra da na
Ev ci ge le
E vim ala
Ta bak ge le
Gön lüm ala
Ne re ke
Nü re ke
Ya bur gu
Yu bur ga
Yor gan yas tık
Döş sek sek sek
Gel bi zim
Ke çi mikli eşek (1)

4 — Elim elim epenek
Ev den çıkan kepenek
Kepeneğin karısı
Hüseyinin yarası
İndim Halep yoluna
Nalep yolunda ayı gezer
Ayı beni korkuttu
Kulagını sarkıttı
Nap hup
Al tın top
Gel elimi öp

5 — Öööö...
in ne minne
Ucu dinne
Bal bal hoca
Baldan koca
Baldan şamadan
Kuş di li da mu dan
6 — Ovalama duvalama

Kara kuşu kovalama
Sen bil sümbül
Çıka na da bülbül

7 — Saç bağ
Ebenin eline
Vur kaç

8 — Ahmet paşa
Yattı taş
Selam verdi
Kara baş

Bazı oyunlar iki gurup halinde oynanır. İki guruptan birinin oyuna önce başlaması icap ettiğinden yere bir ip gerilir veya bir çizgi çizilir. Her iki gurubun temsilcisi çizginin başlarına geçerek ayak ayak birbirlerine yaklaşır. Her ayakta şunları söylerler :

Bastım kestim (2)
Bastım kestim

Sacağıyı boynuna astım.
Hangi çocuğun ayağı diğerinin ayağına bastıysa Oyuna önce o gurup başlar.

Hanım kız gitti
Nereye gitti
İstanbul'a gitti
İstanbul'da ne yapacak
Terlik papuç alacak
Düğünlerde şingir mıngır
Giyecek.

Sevmedikleri ve küstükleri arkadaşlarını şu tekerlemelerle kızdırırlar.

1 — Ruz ruz
Ava gidiyoruz
Çatlasan da patlasanda
Barışmıyoruz

2 — Damdan pekmez akıyor
İtim bana bakıyor
Ayağımın altı pekmez
Ya a yala bitmez.

Not : Bu tekerlemeleri kardeşim Azmi Yüksel annem, babam ve çocuklardan aldım

(1) Uyuz
(2) Bastımı biri, kestimi de diğeri söyler.

Konya Kaşık Oyunları

Yazan : İhsan HİNÇER

Konya ilçelerinden Bozkır, Beyşehir, Seydişehir ve dolaylarında bir gelenek vardır. Düğün sahipleri, davetlilerine mutlaka bir fırsat ve imkân hazırlayıp, yetmiş yaşını aşmış erkek ve kadınlara bile, kaşık oyunu oynatmak mecburiyetindedir. Eğer yaşlı bir misafire dahi bu fırsat verilmemişse, düğün sahibine küser. İşte, bu bölgede kaşık oyunu bu kadar halkın malı, onun bir mümeyyiz vasfı haline gelmiştir.

Ağırbaşlı bir millet olmamız ve Batıya yönelmemiz, son yıllarda kaşık oyunlarımızı âdeta inkâr etmemizi gerektirir gibi bir havanın esmesine sebep olmuştur. Ya mutlaka yigitlik oyunlarımızı ele almak için çırpınıyoruz, ya da en son dansları iki günde öğrenerek çay ve balolarda intibak kaabiliyetimizi isbat yarışına giriyoruz.

Halka inandığını söyleyen, onun oyununu, musikisini ilk ele alma yarışında olanlar bile,

Konya Kaşık Oyunları Topluluklarından biri, İhsan Hınçer ile bir arada. (1952)

oyunlarımızı, asil oyunlar, düşük oyunlar diye sersemce bir görüşle sınıflara ayırır ve kaşık oyununu yüz kızartıcı bulurlarken, halk kaşık oyunlarını seyrettiği zaman, çılgınca alkışlamakta, bu suretle kaşık oyunları hakkındaki görüşünü ortaya koymaktadır.

Kaşık oyunları, Kastamonu'dan Ege'ye, Eskişehir'den Antalya'ya, Bolu'dan Silifke'ye, Bursa'dan Kars'a kadar hemen bütün memleket sathında çeşitli şekillerle yaşamaktadır. Düne kadar medrese atmosferinin yarattığı taassup dolayısıyla bu oyunların büyük şehirlerimizde, hatta bu bölgelerin merkezlerinde bile ayıp ve günah sayılması, onların köylere ve kasabalara çekilip oralarda, oymak oba ve aşiret çevrelerinde yaşamalarına sebebiyet vermiştir. Bu oyunlar o kadar bizimdir ki, taassup ve günah korkusu dahi bu oyunları bizim unutturamamıştır. O kadar köklü, o kadar bizim mahmızdır. Bütün kaynaklar, kaşık oyunlarını Orta Asyadan getirmiş olduğumuza göstermektedir. (1)

Kaşık Oyunları, biraz da ferdi kaabiliyet ve irtical istediği için çeşitli figürler ve ritimlerle bezenmiştir. Her bölgenin kaşık oyunu diğerinden değişik ve caziptir. Oyun çeşitleri ve figürleri o kadar fazladır ki, göbek figürü bunların binde birine tekabül etmez. Fakat halk (evet halk), bizzat bu figürü istediği, alkışlarla ısrarlı şekilde arzusunu izhar ettiği içindir ki, bu oyunu oynayan topluluklar göbek atmak lüzumunu duymaktadırlar. Oysa ki kaşık oyunundaki göbek figürü, sert ve dinamik hareketlerden meydana gelmektedir.

Bir gün merhum Muzaffer Sarısözen bana : «Azizim, ben bu kadar seyahat yaptım, oyun derledim, fakat Konya Kaşık Oyunu Topluluğu bir «Cezayir ağıt oyunu» oynadı, parmaklarım ağzımda kaldı. Hayatımda üç ağıt oyunu gördüm. Birisi de budur. Başarılı ve eşsiz bir oyun», demişti.

Mahmut Ragıp Gazimhâl ise, İstanbul'da manavlık yapan bir avuç Bozkır'lı hemşehrîmizin oynadığı Kaşık Oyunlarını seyrettiği zaman, kendisinden geçmiş, bu oyunlar hakkında ölüncüye kadar takdirlerini tekrarlamış ve Folklor Postası ile Türk Folklor Araştırmaları'nda makaleler yayınlamıştı. Folklor Postası'nda çıkan yazısının (2) şu kısımları dikkatle okunmalıdır.

«Kaşık Oyunları, hemen hemen el sürülmemiş halde aydınlardan ilgi bekleyen eşsiz bir varlıktır. Zeybekler, halaylar kadar ilgi

görememenin üvey evlât gibi bir kenarda kalmanın mahzunluğu içinde bulunmasına rağmen onun kadar şen, kıvrak ve şakrak ömür sürmüş ikinci bir millî oyunumuzdan söz açamayız. Varlığını anan üçer beşer satırlık seyahat notları hâtime sayfaları arasında sıkışıp kalıyordu. Sadi Y.Ataman, Safranbolu Düğünleri kitabında o bölgenin kaşık oyunlarına etraflıca yer verdi. (Bartın 1936). Ankara Bölgesi Musiki Folkloru kitabında H.S. Karsel ile birlikte o çevrenin kaşık oyununu ilk biz yazdık ve resimler verdik (İst. Ankara 1939). Meğer Halkbilgisi Dergisi'nde kaşık oyununun öneminden yine ben birkaç satırla söz açmışım ve o satırları tesadüfen B. Hüsnü Ortaç okumasaymış, Orhanlı Oyunları hakkında Uludağ dergisinde çıkan son yazıları münasebetle oralarda kaşıklı oyun bulunup bulunmadığına dikkat edemeyeceğim : Bunu böylece kendisi anlatıyor.. Hepsi bu kadar.. İşte ona karşı hepimiz bu kadar ilgisiz davranmıştık. Çirkin olduğu için mi ? Hayır !. Gurbette yaşadığı için.. Eskiliği de, yayınlığı da, estetiği de onun gücünü isbata yeter. «Eskiliği, geçmiş asırların meçhulleri ortasında kayboluyor. Yayınlığı Horasanda da kaşoğ denilen çıkırdaklarla yapılagelmiş olan asil Asya oyunlarından, tâ Ege adalarında tutunmuş bulunan kaşık oyunlarına kadar geniş bölgeleri kaplıyor. Fakat Anadoludaki en köyü çevresi şimdi Konya obalarından ibaret kalmaktadır. Girit Adasında ötedenberi türkçe olarak «kaşık» dedikleri kaşıklarla yapılan oyunlara, ya yine türkçe olarak «kaşıklama» yahut ta onun rumcaya çevrilmesiyle «antikristos» deniliyormuş. Göbek oyununa da «horos tis kilias» tercüme adı takılmış.

«Kaşık musıklarımızı ne kadar sevsek yeridir. Meclis âleminde onlar, hep güler yüzlü hallerile gönüllerinize kaşıklar dolusu neşe ve ferahlık şıkıltımları sunarlar. Genç Osman havasına geçilir geçilmez, şakacılıktan yiğitliğe ne yaman bir irkintiyle dönüldüğüne hayranlıkla şahit olursunuz. Fakat aynı kaşık şıkıltıları, zaman zaman yasin çarpıntıları halinde dile gelmekten, veya kanat çarpıntılarıyla uçarılaşmaktan yahut ta bir yakarışa kapanır gibi dize gelip kümelenerek döğünmekten de kendini alamıyor. Kaşıklar kendi âleminde döğüne dursun, ayaklar da en çeşitli figürlerle onlara yardımcıla aşık atıp giderler : Tıpış tıpış yürüyüş, topuk döğö döğö nazlanmış, yan yan sıyrılış, badi badi veya seke

seke şakalaşış.. Fakat, ifadenin bütün çöküşlüğü belli ki kaşık ritimlerinin elinde : Onun musikisi, kimi bir fıslıtı kadar soluklaşarak, ara sıra hüzümlü ve elemle donuklaşarak, fakat beklenmedik bir anda da silkinip boşanan şıkırtılarla dökünüp saçınarak, en şuh kahkahalar gibi şakrak ve hovarda irkilmeler kadar iç açıcı olabiliyor.. En kıvrık, en canlı ve en gülbüz millî oyunumuz odur. Kaşık Musıklarımızı ne kadar baş üstünde tutsak yeridir.»

Kaşgarlı Mahmut Divanı'nda «Kaşık» kelimesinin türkçe olduğu belirtilmiştir (3). Ayrıca halen Kuzey Afganistan'da ve Türkistan'da da Kaşık Oyunları yaşamaktadır. Batılı bilim adamları da geçen yüzyıllarda yayınladıkları seyahatnamelerinde bu hususları kaydetmişlerdir (4).

Her milletin fertleri mutlaka kalıplaşmış bir kağıt formdaki oyunu benimsemeğe zorlanamaz. Bugün yaşayan Kaşık Oyunlarımızı, bazı kişiler beğenmiyor diye, onları yasaklamayı, onları unutturmayı istemiye hakkı yoktur. Esasen yukarıdaki müşahedeler de gösteriyor ki, Kaşık Oyunları bir Türk oyunudur. Canlı bir oyun olması dolayısıyla de ayrıca Türk milletinin bir vâsını temsil etmektedir. Bir oda ve meclis oyunu olan bu dans, Türklerin gittiği her memlekette benimsenmiştir. Kaşık Oyunları yer yüzündeki bütün ülkelerde de bu tarafa ayrılar. Avrupa ve Amerika'dan son gelen haberler, bu ülkelerde süratle göbek dansı, çifttelli ve kaşık oyunu öğreten okullar açıldığını bildirmektedir (5).

Kaşık Oyunları topluluklarımız, yabancılar tarafından ilgi ile seyredilen ekiplerimiz haline gelmiştir. Diğer oyunlarımızı da ilginç bulan yabancılar, kaşık oyunlarımızı seyre doyamamakta, hatta kendileri de oyuna katılmak ihtiyacını duymaktadır.

Ancak, Konya-Bozkır Kaşık Oyunları Topluluklarını organize etmek, onların asla uygun giyimlerini, enstrümanlarını düzene koymak, onlara gösterilecek yakın ilgiyle mümkündür. Çiftçi olan, ancak oyunlarını oynamak için üç-dört aylarını İstanbul, Ankara İzmir gibi büyük şehirlerde geçiren bu köy çocuklarına yardımcı olmak lâzımdır. Oysa ki, diğer ekiplere sahip çıkarken, bunlara kimse yardımcı olmamaktadır. Sırf göbek dansı yapıyorlar diye, üstelik küçük görülmektedirler. Seyreden halk ise, en büyük ilgiyi kaşık oyunu ekiplerine göstermektedir. Nitekim iyi

organize edilen Silifke Ekibi, ön safa geçmesini bilmiştir. Halbuki aynı oyunlar, aynı musiki, bu toplulukların repertuvarlarını teşkil etmektedir.

Silifke Oyun Ekibi 1958 de Ankara'da yapılan Brüksel Sergisine katılma müsabakasında jüri tarafından diskalifiye edilen yegâne topluluk olmuşken, bir yıl sonra İstanbul'da, daha sonra yapılan diğer halk dansları bayram ve festivallerinde aynı elemanlarla birinci plâna geçivermiştir. İşte, kaşık oyunu türündeki ekiplere karşı yöneltilen hissi tutumun neticeleri, böyle bir noktada düğümlenmektedir.

Yazımı Sır dergisinin 6 numaralı, 8 aralık 1959 tarihli sayısında çıkan ve Kaşık Oyunlarımızın bizim millî ve bütün Türkiye'ye yaygın yegâne oyunumuz olduğunu isbatlamaya çalışılan şu satırlarımla bitiriyorum :

«Hilton'da sahneye ilk çıktıkları zaman, beş-altı dakika süren dansları yine sürekli alkışlarla karşılanmıştı. İstanbul'a, Türkiye'ye gelenler elbette bu güzel otelde Türk Halk Danslarını seyretmek istiyceklerdi. Türk halk dansları pek çok özellik taşıyordu. Bunların içinde halaylar, horonlar, barlar, zeybekler vardı. Bunların hepsi birer yiğitlik dansı idi. İftiharla seyredilecek heybetli oyunlardı. Hemen hemen hepsi davul-zurna eşliğinde oynanıyordu. Bu oyunların bir hususiyeti de meydana oyunları olmaları idi. Bu serhat, kahramanlık, meydan oyunları yanında bir de oda, meclis, dam altı oyunlarımız yok muydu. İşte, bu oyunların başında da kaşık oyunu geliyordu. Kaşık oyunu bölgemiz Orta Anadolu olmakla beraber güney ve kuzey bölgelerimizde, hattâ Ege ve Kars'ta bile oynanıyordu. Bu oyun, köylerde ve ailelerde islâmî tesirlerle erkek meclislerinde erkekler, kadın meclislerinde de kadınlar oynuyordu. Kaşık oyununun sayılamayacak kadar figürü vardı. Bunların hepsi ortak havaları olduğu için canlı, kıvrak ve dinamik parçalardı. Eeee, bu millet savaş eder, halay çeker, zeybek oynardı. İşleri iyi gitti mi, ekin ve harmanı da gönlüne göre oldu mu, bağlamasını, curasını kucağına alır, kaşıkları parmakları arasına yerleştirir, şıkır şıkır oynardı. Anadolu'dan derlenen melodilerin hemen hemen yüzde sekseninin kırık oyun havası olması da bunu göstermiyor muydu. Oysa ki, halk içinden çıktığını, halkı iyi tanıdığını söyleyen bazı yazarlar, kaşık oyununu beğenmiyordu. Bu nasıl olurdu, bu halkı tanıma-

Dadaloğlu'nun İki Karşılaşması

Yazan : Orhan Göksele AYDEMİR

DADALOĞLU — YUSUF EMMİ KARŞILAŞMASI :

Dadaloğlu'nun çağdaşı olan Âşık Yusuf yöresindeki tüm halk ozanlarını susturmuş, yenmiş, sazlarını kırmıştı. Usta olmuştu Adana ve yöresinde. Dadaloğlu'nun ününü duyunca yola çıkıp henüz 15 yaşında sarışın bir çocuk olan Veli'yi buldu. Amacı Dadaloğlu'nu da yenip çevresinin tek ozanı olmaktı. Fakat kazın ayağı öyle çıkmamış, Dadaloğlu'nun büyük - güçlü yeteneği ve başarısı karşısında bunca yaşına, ustalığına karşın bu düşüncesinden vazgeçmişti.

Dadaloğlu'nu bulunca tanımışlar ve büyük bir idada toplanmışlar. Şiirin ayağını Yusuf Emmi açmış :

Yusuf Emmi :

Acem illerinden coştum da geldim
Arayı arayı çocuğu buldum
Altmış iki âşık sazını aldım
Ver sazını bana ey «sarı kuzu»?

Dadaloğlu :

Ben ne bilem Acemlerden geldiğin
Arayı arayı hasmın bulduğun
İspat et altmış iki saz'ı aldığın
Dediklerin yalan ey Yusuf Emmi.

Yusuf Emmi :

Ağ(a)lar bu çocuğun nedir dâvası
Yüreğimde aşı Firenklerin ağısı
Nerde çocuk yerin - göğün çivisi
Bunun da mânâsın ver «Sarı çocuk?»

Dadaloğlu :

sey değildi. Bu oyunun adı Konya kaşık oyunu olduğu halde, Konya şehrindeki medrese atmosferi, taassup ve müsamahasızlık, onu, Orta Asyadan geldiği şekilde Konyanın kenar ve dağlık ilçe ve köylerine oradan da alıp Mut ve Silifke yörelerine yerleştirmişti.

Kaşık Oyunu ile bir neş'e fırtınası haline gelen Türk, Horonla dinamizmini, Zeybekle heybet ve ağırbaşlılığını, çeşit çeşit Bar ve Halaylarla de hesaplı ve ölçülü coşkunluğunu dile getiriyordu.»

(1) Mahmut R. Gazimihâl : Kaşık Oyunu, T. Folklor Araştırmaları, Cİ. 3, Sayı 62, Sf.977. Sadık Uzunoğlu : Uygur Halk Oyunları, T. Folklor Araştırmaları, Cİ. 2, Sayı 26, Sf.406.

(2) Folklor Postası, sayı 11, Ekim 1945.

(3) Kaşgarlı Mahmud'un Divanında «Kaşık» veya «Kaşuk» sözü ile «Kaşıklamak» fiili vardır. Kelime Kaşımak (oymak) fiiline bağlıdır.

(4) Metin And : Kaşık Dansları, Forum, Sayı 104, Sf. 17. Gazimihâl : İhsan Atakurt ve Afgan Müzik Folkloru, T.Folklor Araştırma-ları, Cİ. 3, Sayı 72, Sf. 1139.

(5) 21.4.1965 Akşam gazetesi. «Yeni danslara ilham kaynağı olacak cereyan Amerika'da göbek dansı sosyete kadınları arasında moda oldu, NewYork'ta bir ayda yirmiden fazla göbek dansı öğreten okul açıldı». 27 Mayıs 1965 Hürriyet Gazetesi 8 sütun üzerine.

(6) Doğan Nadi : Türk Folklor Araştırmaları, cilt 6, sayı 135, sf. 2052.

Emmi çocuk gibi söyleme sözü
Hiç bir şey bilmez mi sandın sen bizi
Yeryüzünde dağı, gökte yıldızı
Bilemez mi sandın ey Yusuf Emmi.

Yusuf Emmi :

Ağ'lar bu çocuğun bana kastı ne
Bağlamasını kıvrakça çalmış destine
Yedi kat yer-gök neyin üstüne
Buna da bir çare bul Sarı Kuzu.

Dadaloğlu :

Senin dediğin bir yeşil, bir sarı
Şeriat yakinken danışsak bari
Hakkın özenerek verdiği nuru
Su gibi bilirim Ey Yusuf Emmi .

Yusuf Emmi :

Aman ağ'lar ben bu çocuğ niderim
Kovarım buradan tekdir ederim
Sazını alır kuzu gibi güderim
Ver sazını bana ey Sarı çocuk .

Dadaloğlu :

Nereye gidersen ben de gelirim
Her ne sorar isen onu bilirim
Üleş gibi dağda seni görürüm
Tellerim zehirden ey Yusuf Emmi.

Yusuf Emmi :

Hendeklerden deve gibi hoplatırım
Sıkar da gözünü patlatırım,
Erciyasın başından atlatırım
Ben yürüğüm anla ey sarı kuzu.

Dadaloğlu :

Arkan yaz günü de uğrun güz günü
Çeke varyorsun sıkı tut ha dizginini
Yavaşça üzengile doru kuzgunu
Önü hendek gelir ey Yusuf Emmi.

Yusuf Emmi :

Haydi çıkak Erciyas'ın başına
Seyredelim etrafına deşine
Erciyas da girmiş kaç bin yaşına
Bunun karşılığın ver Sarı çocuk.

Dadaloğlu :

Emmi çıkalım Erciyas'ın başına
Seyredelim etrafına döşine
Aç ağızını ben bakayım dişine
Aldın mı alımın ey Yusuf Emmi.

Yusuf Emmi :

Nice âşıklar alamadı sazımı
Koç yiğitler çeker idi nazımı
Yiğitlik baş' için alma sazımı
Hayır duamı al ey Dadaloğlu.

Dadaloğlu :

Ben Dada'ım bilmedin mi zatımı
Al altımdan gel de arap atımı
Somruk verem sana eşek etini

Ver sazını var-git ey Yusuf Emmi.

Bu karşılaşmada Yusuf Emmi yenilgiyi böylece kabul eder. Bundan böyle Dadaloğlu'nun ezanlığı dillere destan olur.

DADALOĞLU — GÂVUR KIZI KARŞILAŞMASI :

Haziran 1964 te bir destan derlemiştım. Bu karşılaşmayla onu karşılaştırmca aradaki yakınlığa, benzerliğe bir anlam veremedim. O destanı Ocak 1965 T. F. Araştırmalarında sayın halkbilimci ustam, öğretmenim F. Karadeniz yayınladı. Bu iki birbirini tümliyen, birbirinin süt kardeşi şiirin ikincisini aşağıya alıyorum :

Gâvur Kızı :

O nedir ki düğür düğür düzülür
O nedir ki gül yağından süzülür
O nedir ki ortalıkta gezinir
Bunun da cevabın ver Dadaloğlu .

Dadaloğlu :

O fincandır düğür düğür düzülen
O tütündür gül yanaktan süzülen
O paradır ortalıkta gezinen
Bildiyini sor sen ey Gâvur kızı.

Gâvur Kızı :

O nedir ki güne karşı güllenir
O nedir ki sağa-sola sallanır
O nedir ki her ne versen aldanır
Bunun karşılığın ver Dadaloğlu.

Dadaloğlu :

O güneştir güne karşı güllenen
O beşiktir sağa sola sallanan
O sübyandır her ne versen aldanan
Bildiyini sor sen ey Gâvur kızı.

Gâvur Kızı :

O nedir ki oldürgüsüz burg olur
O nedir ki çift değmeden herk olur
O nedir ki müretinden fark olur,
Bunun da altından kalk Dadaloğlu.

Dadaloğlu :

O kötü söz öldürgüsüz burg' olan
O okumuş çift değmeden herk olan
O âşıktır müretinden fark olan
Bildiyini sor sen ey Gâvur kızı.
Burdan ötesi için müftüye ,kadiya danışa-

lım deyince :

Gâvur Kızı :

Kadı da kimdir, müftü de kimdir
Bu dünyanın tuzu tadı da kimdir
Nuh Peygamber bir gemi yaptırmış
Söyle ustasının adı da kimdir?

Dadaloğlu :

Kadı da adamdır, müftü de adam

Hereke'de Hacet Bayramı

Yazan : İhsan ŞAFAK

Yukarı Herekede her yıl kirazlar olgunlaşmadan yapılan arzu, dilek günüdür HACET BAYRAMI.

Yukarı Hereke muhtarı İsmail Sert, Hacet Bayramını şöyle anlatıyor : —«Sultan Orhan Gazinin mert TÜRK yiğitleri, bir bahar sabahı (Kirazlar ağaçlarında daha olgunlaşmamışken) Yukarı Herekemizin YAYLA MEVKİ'nde, düşmanı mahv ve perişan eyledikte sonra; aynı gün, aynı yaylada BİR ZAFER ŞENLİĞİ tertiplemişler. Asırlık çınarların altında, savaş türküleri, memleket havaları, söylemişler, at yarışları, güreşler ve çeşitli millî oyunlarla o günü hakettikleri şekilde kutlamışlar, eğlenmişler, eğlenmişler, eğlenmişler, yemişler ve içmişler..

O günden bu güne değin şöyle, böyle 650 yıldan beri her yıl, kiraz piyasaya çıkmadan Yukarı Herekeliler, bu zafer gününü kazanan o yiğitlerin şerefine ve ruhlarını şad etmek, ayrıca dileklerinin de bu kutsal günde Tanrı izininde kabul edilmesi için aynı yaylada kutlanmaları ve tıpkı o günkü gibi eğlenirler.

Günün özelliği : Köyümüzün genç yiğitleri asırlık çınarların altında ananevi şekilde dualarını yaparak Tanrıdan dileklerinin gerçekleşmesini isterler. Arzuları ne ise; sevgililerine mi kavuşmak, bir ahu bakışının gönlünü mü fethetmek, nişanın veya nikâhının yapılmasını mı istemek. Velhasıl her ne ise onun gerçekleşmesi için ALLAH'tan dilerler !. İşte bunun için bu kutsal güne HACET GÜNÜ, HACET BAYRAMI denilmiştir.

Bu kutsal gün ve gelenek altıbuçuk asırdan beri her yıl devam ediyor.

Başka bir özelliği de; yağmur yağmadığı mevsimlerde, Yağmur duası için bu yaylaya

Bu dünyanın tuzu tadı da adam
Nuh Peygamber bir gemi yaptırmış
Ustası bulunan Nebi de adam.

Bu karşılaşmanın çok uzun olduğunu, Ayran Destanındaki çoğu dörtlüklerin bunda da bulunduğunu söylüyor derlediğimiz Pınarbaşının Paşalı köyünden Bayram Kavraal. Çoğunu bilmediği için, ayrıca yayınlandığı için bu kadarla yetindim. İlk karşılaşmayı Kadirli'nin İmamoğlu köyünden Mehmet Yıldıztekin'den Ekim 1964 te derlemiştim.

çıkartır !.

Osmanoğullarının, TÜRK yiğitlerinin zaferden, zafere koştukları ve Yukarı Herekeyi zaptetdikleri bu kutsal günün şerefine köyün ileri gelenleri de keselerini açarlar, o günün masraflarını bizzat kendileri yaparlar.

Yaylada kazanlar kaynar; yufkahlı etli pilavlar, zerdeler, yumurtalar pişirilir, tenekelerle, kovalarla ayranlar yaptırılıp, çınarların altındaki toplanmış olanlara sinilerle ikram edilir.

Sabahın erken saatlerinden, akşam ezanına kadar; vur patlasın çal oynasın, eğleniriz. SULTAN ORHAN yiğitlerinin zaferini o günkü gibi aynen kutlarız !.

Günün ayrı bir özelliği de, yaylaya o gün tek kadın ve kız sokmayız. Sadece er kişiler eğlenirler. Yaşlılarımızın da hikâye ve menkıbelerini dinleriz !.

Bu gün, gençlerin at yarışları, güreşler yapmaları ve ananevi pilâvın yufkahlı ve etli olması şarttır.

Diğer bir özellik te : Yukarı Hereke kadınları, kızları da o gün köye erkek sokmazlar. Erkeklerin köyünde yapılması gereken bütün işlerini yaparlar. Kahvehaneleri, lokantaları işletirler. Dükkânları açarlar, köyde erkeklerin yaptıkları her işi kadınlarımız kızlarımız yaparlar. Çünkü : Erkekleri savaş kazanmışlar, yaylada eğlenmekte. HACET BAYRAMI'ni kutlamaktalar, dileklerinin gerçekleşmesi için TANRI'ya yalvarmaktalar. Cenk meydanındaymışlar gibi at koşturup, güreş tutmaktalar.

İşleri, güçleri biten kadınlar, kızlar da kahvehanelerde, lokantalarda toplanırlar kendi aralarında akşam ezanına kadar eğlenirler. Ve akşamın gelmesini dört gözle beklerler. Zaferden; dilekten, eğlenceden, daha doğrusu HACET BAYRAMI'ndan, yiğitleri gelecek, babaları, kardeşleri, emmi oğulları, dayı zaderi velhasıl canü gönülden gelmesini bekledikleri gelecek !

Akşam ezanı yaklaşınca; Yayladan atlandırılmış, kuşandırılmış bir yiğit yağız genç kişi, köye salınır.

Köye varan yiğit, dört nala köyün her tarafını dolaşarak :

— Geliyorlarr, geliyorlarr, geliyorlarr !.

Bay Beyrek'in Yozgat Rivayeti

Yazan : Doç. Dr. Şükrü ELÇİN

Aşağıdaki rivayeti Yozgat'ın Çayıralan kasabasına bağlı Yukarı Tekke köyünden Hüseyin Kaya'dan tesbit ettik. Kaya, 40 yaşındadır. Hikâyeyi bundan 20 yıl önce köyünün ihtiyarlarından dinlemiştir.

Zamanın birinde bir patişa varmış. İki evli imiş. Hiç çocuğu olmamış. Bir günden bir ölüm çağına gelmiş. Düşünürken yanına büyük veziri gelmiş. Demiş, patişahım ne düşünüyorsun. Oda demiş ne düşünmeyim. Sacımı taktımı (taç, taht) el alacak, bir çocuğum olmadı için. Vezir demiş, öyleyse patişahım, kılık kıyafetleri değişik, sennen (senin ile) geziye çıkak (çıkahım).

Bunlar epi bir zaman gidiyorlar. Çimenli (çimenli) bir pınarın başına geliyorlar. Onar (onlar) orda ikişer rikât namaz kıyor; sağa selâm verip te sola selâm verecek zamanı, bir ipliğini çeksen kırk yamalı dökülür bir devriş geliyor. Selâmün aleyküm patişahım, diyor. Aleyküm selâm devriş baba, diyor. Sen benim patişa olduğumu bildin ya, derdime de derman olun (olursun) inşaalla, diyor. Sen benim patişa olduğumu neden bildin? Senin patişa olduğumu bilmezsem bu dünyada neye geziyim, diyor. Çıkıyor koynundan bir alma, veriyor. Al bu almayı götür hanımla beraber, kabını soy, ata ver, kendin de iki şak et, yarısını hanım yesin, yarısını da sen ye. Dokuz ay sora (sonra) Allah bir oğlan verecek. At da kulunlayacak. Dönüyor patişa bir avuç altın alıyor; Devrişe vereceği zaman devriş kayboluyor.

Patışa eve dönüp geliyor. Hanım, bir pıçakla bir de tabak getir, diyor. Almayı soyuyor. Yarısını kendi, yarısını hanım yiyor. Kabını da ata yediyor. Dokuz ay sonra hanım

diye müjdeyi salar. Nağrasını atar. Tekrar haberi ilettiğini kabile halinde gelmekte olan erkeklerin başındaki köyün en yaşlısına arz eder.

Müjdeyi alan, köylü kadını kızı, çoluğu çoçuğu köy meydanına toplanarak gelmekte olan zafer alayını beklerler. Kabile gelince herkes beklediğine koşar, kuçaklaşırlar, el öperler ve evlerine dağılırlar. Köy içine gelen erkeklerin muzaffer bir birlik edası ile gelişini görmek, seyretmek çok heyecanlı ve gururlu olur.

Köyün her evi o gece, bir zafer şenliğinin neşesi ve huzuru içinde şendir, şatırdır !»

doğuruyor, at da kulunluyor. Yedi yaşına kadar çocuca (çocuk) hoca tutuyor. Mektepten gelip tavliya (tavla) giriyor, atı timar edip suluyor, arpasını takıyor, gidip yemeğini yiyor. Böyle bir zaman devam ediyor.

Analığı yahudi bir kırık seviyor. Eve gidip geldikçe bu oğlandan korkuyor. Çocuk mektepte biri ile dövüşüyor. Sen bir adsız beysin, patişa oğlusun, ismin künyen yok. Çocuk, ağlaya ağlaya patişahım yanına geliyor. Baba, ben bir patişa oğluyum da, benim ismim olmaya. Patışa diyor ki, oğlum sen bir almadan meydana geldin. Senin ismini devriş baba koyacak, diyor. Patışa şehirler adam gönderir. Büyük patişaları çartıyor. Herkes toplanıyor. Kimi diyor Hasan, kimi diyor Hüseyin; kimi diyor Ali, kimi diyor Veli. Bu zamandır devriş kapıyı açıp giriyor. Oğlanın adı Bağ Börek, atın adı Dengiboz (Bengiboz) deyip kaybolup gidiyor.

Bu zamandır oğlan mektebe gidiyor. Gel-di mi tarhya giriyor. Atı timar ederkene yahudi geliyor. Analığı diyor ki, neye geç gelyon ? Yahudi da diyor ki Bağ Börek'ten korkuyorum. Analığı diyor ki onu öldürmek kolay. Terziye git, bir kat elbise kestir, içine toz avı (ağı, zehir) saçiver. Bağ Börek atı sula-yıp geliyor. At diyor ki anağın seni böyle böyle zehirleyecek. Sen dersin ki çirağın olan elbise bana da olur. Çirağın giysen, sonra ben giyerim. Analık olmaz dese de çirak geliyor, avidan ölüyor.

Yahudi geliyor. Analık diyor ki giymedi. Çirak öldü, giydi. Karı diyor ki bir yemek yapayım ki sade zehir. Yemeği yer, ölür. Biz de kurtuluruk. Ertesi Çocuk tavliya gidiyor. At diyor ki zehirli yemek yapacak. Dikkat ol, kediyi çağır, ver kediyeye bir kaşık, kedi ölür. Anağım, yemeğin pek keskinmiş de, git lokantaya karnım doyur. Bir zamanlar analık bir kuyu kazdırıyor. İçine hançerler diktiriyor. Sonra hasırla örtüyor, At bu defa diyor ki eşigin yanından geçerken iki adım atla. Hasırı kaldır bak. Bakıyor. Anağım, bu ne deyip bırakıyor.

Yahudi ne yaptın diyor. Analık diyor, bunu da bildi. Yahudi diyor ki bilmedi, ken-diyle doğan tay söyledi. Sen yalandan hasta- lan, sağlama; cerrahlar bir çare bulamaz. Ben de cerrah olurum, Dengiboz'u kestirip seni kurtarırım. Analığı hastalamıyor, vezirler doktorlar toplaniyor, bir çare bulamıyor. Ya- hudi de cerrah cerrah diye patişan konağı önünden geçerkene çağırıyor patişa. Yahudi diyor ki küfeylan (küheylân) ciğeri kurtarır. Oğlan mektepten geliyor tavhıya girdikte at, bu dördüncü tuzak bana diyor. Kabul et. Analık için bir ciğer esirgemem, dersin. Ke- serkene adamlara de ki babamın hazinesinden bir heğbe altın dedurun, yamçımı, kılıcımı hazırlan, atımın yedi yerinden kolanım vurup getirin de şu bahçede bir dolanıyım. Sonra da sana derim yum gözünü; aç dediğimde dünyanın alt bucağında oluruz. Öyle edip gi- diyorlar. Yiyecek ekmeği yok, atını dihaçak ahırı yok ihtiyar bir karının evine varıyorlar. Ey nene karı misafir olur mu diye çağırıyor. Karı diyor ki ne yeyecek var, ne yatacak. Bir avuç altın veriyor karıya. Kalyorlar.

Bağ Börek'in gözüne bir kala erişiyor. Nene diyor, o kala ne kalası. Ah oğlum sor- ma, Akkavak kızı diye bir orosbu var. Beni kim yıkarsa ona varırım, yoksa boynunu ke- sip kala yapıyor. Öyleyse nene karı, bana bir dünür git diyor. Oğlum, ben onun ekmeğinin ufağıle geçiniyorum, nasıl dünür giderim. Al nene karı sana bir avuç altın, diyor. Nene gi- dip dünür taşına oturuyor. Hizmetçiler baki- yor ki dünür taşında bir karı oturuyor. Di- yorlar ki şevketlim, bir dünür karı gelmiş. Gelsin diyor. Nene yukarı çıkıyor. Senin oğ- luyun adı ne, diyor. Bağ Börek, diyor. Öyleyi- se cuma günü güreşim var. Cuma oluyor. Ki- mi diyor öldürecek, kimi diyor yazık. Bağ Börek ata danışmadan çıkıyor meydan yeri- ne. Bir iki güreştikten sonra at aklına düştü. Dedi, ben bir su dökeceğim. Dediler, ya kaça- cağın, Akkavak kızının keseceğini anladın da. Bir keloğlan dedi ki kaçacak göz var mı? Bırakın ölmeden su döksün. Bağ Börek atın yanına gider :

Derildiler geldiler
Kimden kime nasip olur dediler
Akkavak kızına öğüt verdiler
Kaçalım mı, duralım, mı ne dersin atım.
At da diyor ki :
Odasının kubbesinde var nakış
Sekiş keklük gibi, koç gibi tokuş

Tut saçından, memelerinden yapış
Efkâr etme yiğit meydan bizimidir.

Oradan geliyor. Amanın kaçın, geliyor pehlivan diyorlar. Meydanda bir dolanıyor. Sağtan tutup, memeden yapışıp, çalınca altı- na alıyor. Hançerini çıkarıyor. Keseyim mi se- ni ey yiğit. Ben seninim, ama bir dileğim da- ha var. Yarın ok yarışımız var, bir gün yarış- mız, öbürün at yarışımız. Ok atışımız, yedi kapıdan içeri bir almaı vurmak. Kız diyor ki at Bağ Börek. Bağ Börek diyor ki sen at. Kız atıyor vuramıyor. Oğlan atıyor vuruyor. Ya- rın av yarışı. At diyor ki Kızın gittiği mevkide bir tane av yok. Yalnız sen üç dane vuracak- sın. Bir çeşmenin başına yemek yemeğe gele- ceksiniz. Akkavak kızı Bağ Börek, gel yemek yeyelim der. Sen de dersin ki seninki, peynir et, benimki peynir ekmeğ. Sen orda ,ben bu- rada yiyim. Yemeği yerkene Akkavak kızı bir ördek göreceğ. Ey yiğit at da vur deyecek. Sen de vur, bu senin avın de diyor. Atıyor Ak- kavak kızı vuruyor. Sen ona nasibin bir dane, benim üç dersin .

Yarışma günü kız diyor ki horoz öttüğü vakitinde kalkalım. Kız horoza biber yediri- yor. Vaktinde öten horoz ilk akşam ötüyor. Akkavağ kızı ilk akşam yola çıkıyor. Bağ Börek zabah atı sulamaya çıkıyor. Bakıyorlar Bağ Börek burada. Bağ Börek, Akkavak kızı nerde ise gelecek ,sen nerde kaldın, diyorlar. Bağ Börek, gelsin ,vâde yettiyse ölürük. Ça- yımı kahvesini içiyor. At diyor ki, ben üç ayak- la çıkarım. Derler ki sana Bağ Börek, üç ayaklı atınan nasıl gideceksin, benim ellibin liralık atım var, onunan (onun ile) bin git. Senin ellibin liralık atınan ellibin adım gide- mem de ,diyor. Akkavak kızı daha yolu yarıla- madı, diyor. Şehrin kıyısına çıkınca yum gö- zünü ,aç gözünü dediğim zaman, Akkavak kı- zına yetişeceğiz. Allahaismarladık Akkavak kızı de diye seslen ,diyor. Evden çıkarken üç ayaklı çıkıyor. Akkavak kızına yetişiyor. AL- lahaismarladık Akkavak kızı, diyor. Bakıyor- lar ki Bağ Börek geldi, Akkavak kızı yok. Derkene Akkavak kızı da geliyor. Kazanın Bağ Börek, diyor.

Yükte hafif pahada ağır ne varsa Bağ Börek'in memleketine geliyorlar. Şehir kena- rında bir arkadaşı mal yayarken Bağ Börek'in geldiğini gördükte koşup patişaha müjde be- nim, Bağ Börek yanında bir kızlan geliyor.

Patışa, askeri ile oğlanı karşıladı. Analı- ğın da yahudiden bir kız kardaşı olmuş. Ana-

lığı diyor ki, Akkavak kızı gibi bir orospuyu getirene kadar, dedeyin (dedenin) kılıcı, kal- kını Yonan'da esir duruyor. Git de onu getir, diyor. Bağ Börek ,vay benim dedemin kılıcı, kalkamı Yonan'da esir dursun da ben burada düğün yapayım.

Bağ Börek atına biniyor. Otuzdokuz ar- kadaşı biz de giderik diye atlanıyorlar. Bağ Börek arkadaşlarıynan kırılın memleketine varıyor. Atları koruya saklıyorlar .Diyorlar ki uyuz uykusuna mı yatalım, yoksa imızla- nalım mı? Adam imızlanak ta hiç olmazsa uykuyu alak, diyorlar. Imızlanmak kırk gün, uyuz uykusu kırk yıl. Bakıyorlar ki kırılın korucuları, koruda kırk tane at var. Kırıla gelip haber veriyorlar. Kırıl da diyor ki atını, sahibini toplayıp getirin. Otuzdokuz atı ile adamları getiriyorlar. Bağ Börek'in atı Bağ Börek üzerine geliyor. Önüne geleni kapıyor. Ardına geleni tepiyor. Bekçiler gelip kırıla ha- ber veriyorlar. Ordabir at var, ne sahibini veriyor, ne de kendi tutuluyor. Öyleyse o kü- feylanmış. Paçasının arasından bir silâh sıkın, kaçır. Sahibini tutun, getirin. Silâh sıkınca at kaçıyor. Sahibini getirip zındana atıyorlar. Sonra uyanıp bakıyorlar ki hepsi zındandadır. Kırılın da kırk yılda bir bayramı oluyormuş. Kırılın bir kızı varmış. Bu kız diyor ki, baba, zındandakileri kırk yıldır yatırıyorsun, onların da anaları ,babaları var; çıkaralım da hava al- sınlar. Kırıl da, kiliseye gidip gelelim de çıkı- rahım .

Bunları zindanın üstüne çıkardılar. Bağ Börek efkâra geldi. Baktı ki karşıdan kervan- cı geliyor, onlara türkü söyledi :

Kalenin içinde üç ağaç incir
Ellerim gelepçek dal boynum zincir
Atım burda yârim orada zırıncır
Eğlenin de haber verin bezirgân

Kalenin içinde yaştan demirden
Yanıarım çürüdü yaştan yağmurdan
Eğlenin de haber verin bezirgân

Kervancı, karşı kuledeki esire kim cevap verirse, uyuz katırım yükü onundur deyip aldı:
Kervancı :

Sen bir belli yiğitsin
Kadir Mevlâm gasafetin dağıtsın
Doğru söyle yiğit kimin oğlusun

Aldı Bağ Börek :
Babamı sorarsın şâhı beyidir.
İsmimi sorarsan Bağ Börek'tir
Eğlenin de haber verin bezirgân
Aldı Keloğlan :

Ananı sorarsan beli büküldü
Babanı sorarsan gözü tutuldu
Kız kardeşin kara geydi oturdu
Eğlenin de haber verin bezirgân

Kırılın kızı bu türküyü duyup aşık ol- muş. Akşamı beklemiş. Akşam olunca doğru zındana gidiyor. Saçını aşa uzatıyor. Bağ Bökrek kim ise tut saçımdan demiş. O demiş ki benim. Bağ Börek'in Mustafacık adında bir arkadaşı varmış. Arkadaşlar, siz hepiniz de çıksanız Bağ Börek'i çıkaramazsınız; Bağ Börek çıkarsa hepimizi çıkarır. Bağ Börek kızın saçından tutuyor. Yâri yerinden çıkınca orada yârim var diyorsun, beni mi, onu mu alacaksın ? Bağ Börek diyor ki, kırılın kızı, ister çıkar, ister çıkarma. İptida gider onu alırım, sonra gelir seni alırım. Sözüne sadık- mışsın yiğit deyip yukarı çıkarmış. Kemendi zındandan aşa (aşağıya) uzatmış, kement ye- tişmiyor. Kırılın kızı, sen burada bekle, ben kement getireyim. Seni aşa indireyim. Kırılın kızı babasına haber vermeğe gitti deye, han- çerini çıkarıp kemendi kesiyor. Zındandan aşa düşüyor. Kırılın kızı gelip bakıyor ki Bağ Bökrek yok. Aşa inip bakıyor ki bayılmış. Ağ- larken gözürden bir damla yaş düşüp Bağ Börek uyanıyor. Kırılın kızı, ben kendine ey- lik ettim, zındandan çıkarttım. O da kendini zındana attı.

Bağ Börek kıza bir yüzük veriyor, Kırılın kızı da yedi sene de işlediği halıyı ona ve- riyor. Kırılın kızı, gidelim tavlaya, tavlada ata binelim, diyor. Bağ Börek te yok, benim atım var diyor. Nerede bulacaksın atını. Şimdi bir türkü söylerim, atım geri gelir ,diyor. Hey Türk'ün aklı olur mu, türkü ile at gelir mi ? Bak, şimdi nasıl gelir :

Aldı :
Göreydim de Dengiboz'un yüzünü
Öpeydim de dirnağını, dizini
Alaydım da Akkavak'ın kızını
Yetiş Dengiboz'um yâr elden gitti.

*

Ağca ceran gibi çöllerdeyisen
Yeşil ördek gibi göllerdeyisen
Üç aylık üç günlük yollardayısın
Yetiş Deniboz'um yâr elden gitti.

Bir de bakıyor ki bir yel, bir kasırga, Kırılın kızı, bak, at nasıl geliyor, diyor. At ge- lip silkinip uğruna dikiliyor. Sıçrayıp üstüne atladı. Hemen at sikiş Bağ Börek'i yere dü- şürüyor. Allahın zalımı, kırk yıldır kendimden yüksek ot buldumsa yayıldım. Kendimden

Aşık Hilmi (Külhanî)

Derleyen : Mahmut Kemal YANBEY

Canım kurban olsun size bu gice
Para nedir lâzım olan muhabbet
Mevlâm kullarına vermiş bir sohbet
Aşkın cür'asından içmişim şerbet
Olanca varımı döktüm bu gice.

Aşık olan asla hiç söz aramaz
Gitsin namus ve ar bize yaramaz
Münkir olan bu mayayı bulamaz
Bülbül dihanını açtı bu gice.

Her kulunda olmaz aşka bu kemal
Yüzünüzde görünür bana bir Cemal
Bizi yandırıyor şevkimiz Celâl
Olan varım yara kurban bu gice.

HİLMİ'yim almışım pirlerden himmet
Bir tek bu can için eylemem minnet
Benim neme lâzım farz ile sünnet
Vücut ikilimde kıldım bu gice.

*

Kınamayın bizi sakın kardeşler
İçe içe sarhoş olmuşum bu gün
Bitmeyen küplerden bade almışım
Pulsuz meyhaneye dalmışım bu gün
Anasır bağının burcun delmişim
Yusuf gibi şehre sultan olmuşum
Bunu benden değil haktan bilmişim
Aşkın deryasına dalmışım bugün.

Sarhoş olan bilmez utanma arı
Mevlâm her kuluna vermez bu kârı

Bayburdun Tomlacık köyünde 1306 tari-
hinde doğmuştur. Ekşi oğullarından Abdulla-
hın oğludur. Üç yıldır şiir söylemeğe başlamış-
tır. Bu yazı serimizin başlarında Cumhuriyet
ve Atatürk, İnkilâp hakkında güzel destanla-
rı vardır. Bazı şiirlerinde Külhanî mahlesi-
ni kullandığı da görülmüştür.

Bülbül ne yatarsın sen bu gaflette
Dihanı açmanın zamanı geldi
Galiba âşıklar bayıldı düştü
Yeni hocaların zamanı geldi.

Ey sefil İlhamî yaremi açma
Bugün gönülüm gamlı bana dolaşma
Ruhum çoşa geldi bana yavaşma
Yıldız poyrazının dumanı geldi

Açılmış Halkevi şen olmuş iller
Güller sönük durur ötmez bülbüller
Biraz bu mecliste geri dur derler.
Galiba HİLMİ'nin zamanı geldi.

Halkevinde ortaokul talebesine söylediği
koşma :

Merheba hoş geldiz Bayburt gülleri
Şairlerin son demidir bu gice
Vücut iklimini aldı zelzele
Pervanemin son demidir bu gice

Kendi vücudunda ilmi bulanlar
Hakkın kadehinden bade alanlar
Bizi sevip bu meclise gelenler

Keloğlan türkü söylemeğe başladı.

Aldı :

Ne bakarsın ganlı beni
Gelin mi oldun iki dinli
Dön oynayı oynayı

Gelin bakıyor ki vermiş olduğu yüzükü
taşıyor. Bağ Börek'miş deyip boynuna sarılı-
yor.

Kel vezire müjdecî gidiyor. Kelleyi kesen
Bağ Börek'miş. Kel vezir korkusundan saklan-
mış. Bir keloğlan da gaz (kaz) damından gün-
de bir gaz yumurtası çalmış. Kel vezir, iki
dane kırmızı lira virmiş ,beni Bağ Börek'e
söyleme, demiş. Keloğlan iki kırmızı bundan
aldım. İki de Bağ Börek'ten alırım, iki de gaz
yumurtası satarım demiş. Bağ Börek'e gidip
müjdeliyor ki, kel vezir saklandı. Üç dane de
Kırmızı lira bu veriyor. Kel veziri getirdiler.
Çal, düğün düğün olsun. Sana bacımı verece-
ğim. Üç dane dileğim var. Kırk çift boynuzu

ekmek istedi. Kız diyor ki, ana, kardaşımın
neresinde nişanı var. Anası da diyor ki sağ
göğsünün altında beşlik kadar beni var. Kız
diyor ki ekmeği dilencinin sağ çıplak göğsüne
koyarız. Keloğlan açıyor göğsünü. Kız bakı-
yor ki beşlik kadar bir ben. Vay kardaşım,
şimdiye kadar neredeydin ? Sus diyor, ne ben
gelmiş oluyum, ne de sen duymuş ol. Anasının
yanına varıp elini gözüne sürüyor .Gözü açıl-
ıyor. Babasının yanına varıp elini beline sürü-
yor, beli doğruluyor. Sonra diyor ki, benim
okuma, yayıma gelen olursa verin. Ben ok
meydanına gidiyom. Ok meydanına varıyor,
sağa at, sola at diyor. Birisi de diyor ki kel.
oğlana verin, atıp atıp vuramazsa, çekip çekip
kıramazsa boyununu cellât edelim. Oku alıp çe-
kip çekip kırıyor. Diyorlar ki buna bir dayan-
madı. Varın gidin, Bağ Börek'in okunu, yayını
getirin. Vermezlerse diyorlar. Keloğlan da, pı-
narın başında Keloğlan istedi, deyinca verirler,
diyor. Birisi gidip getiriyor. Bakıyor ki yayı
paslanmış. Ağlıyor Keloğlan. Bağ Börek'in
okuna sap (sahip) çıktı da ağlıyor. Aldı okuna,
yayına bir düzen verdi. Çekti, kelleyi vurdu.
Dile dilediğini diyorlar. Kel vezire sağlığını
dilerim vezirim. Kafadaki terliği dilerim.
Terliği alıp tükürüyor, atıyor. Bunu kırk ba-
samaklı kaleden aşa atıyorlar.

Bir düğüncü başı düğün evine gidiyormuş,
bunu görmüş. Gel ağlama, düğün evine götü-
reyim de çörek, börek kırıntısı ye, diyor. Gi-
derkene kel vezirin gelinini görmüş. Keloğlan
sazının teline dokunmuş. Demiş kardaşım sa-
zın var mı ? Sazım da var, sözüm de var. Di-
şarı çıkıp geleyim de ,sen çal biz oynayak.
Aldı :

Ayağına geymiş gümüş nalini
Gelir salını salını
Kelleci oğlu, Kel vezirin has gelini
Sen oynayamıyon, gelin oynasın

*

İşte geldi Mehmedin anası
Eline yakmış düğün kınası
Oğlum yesir düşmüş Hak'tan bulasın
Sen oynayamıyon, gelin oynasın

*

Evinizin uğru daracık değil mi
İtimizin adı Varacık değil mi
Kız seni seven Mustafacık değil mi
Sen oynayamıyon, gelin oynasın
Diyorlar ki, amanın, getirin şu gelini de
bir oynasın. Gelin geliyor. Bir elinde zehirli
filcan, bir elinde zehirli pıçak.

yüksek yerde su buldumsa içtim. Gem dilimin
bağım kesti ,eyer kemigiime oturdu. Ayağımın
altından bir avuç toprak al, tükür ağzıma at.
Eyeri çıkart. Sırtımı siva, yedi yerden kolamı-
m sıkıla. Bağ Börek halıyı atın sırtana çeki-
yor. Kırallın kızı diyor ki, ey Bağ Börek, beni
bir topuğu kılı beygire değiştin. Senin gibi
yedi dane Kırall Kızı olsa atım gene üstün.

Athıyor atına, biniyor. Allah eline zapteyle
kulunu, inşallah sağ olun da, gelirsek gene
görürüm sizi. Yum gözünü, aç gözünü, babası-
nın memleketine yakın bir yere iniyor. Bakı-
yor ki bir çoban davar güdüyor. Çobana diyor
ki gel elbiseleri değişek. Değişiyor elbiseyi.
Çobana diyor ki en kötü davranımdan bir dane
getir. Getiriyor, kesiyor. Derisini alıp başına
geçiriyor. Köyün kenarına gelince bakıyor ki
«Paltacık» isiminde bir arkadaşı tarla sulu-
yor. Selâmünaleyküm arkadaş. Selâmünaley-
küm Keloğlan. Keloğlan diyor ki neye suluy-
yon? O da diyor ki ne yapacan. Benim Bağ
Börek adında mektep arkadaşım vardı. Kırk
yıl oldu gideli. Karısını Kel vezirin oğluna ver-
diler. Yarın atları cirit oynayacak; atlarının
ayağı kırılıns deyi suluyorum. Şehre gelip ba-
kıyor ki okular kelle dikmişler, kelle nişan
ahyorlar. Çeşmenin yanına yaklaşıyor. Kız
kardaşı tazı ile atının yanına doğru yaklaşı-
yor. Kız atı ile tazıyı sulayacak. Tazı atın kuy-
ruğu arasından içermiş. Tazı havlıyor. Kız
diyor ki gâvurum malı, Kardaşım gideli kırk
yıl oldu. Karısını da kel vezirin oğlu aldı. Onun
keyfine mi oynyorsun. Tazıya tutup bir taş
atıyor.

Çeşmenin başındaki keloğlan ,Bağ Bö-
rek diyor ki :

Atma bacım atma tazıya taşı
Gözümden akıttım kan ile yaşı
Hüdüy da Denigiboz'un kardaşı

Kız diyor ki, hey kardaşım bir dahi söyle
Aman bacım aklıma bir tekerleme geldi, de
söyledim diyip bırakıp gidiyor. Kız Bağ Bö-
rek'in anasına varıp diyor ki, ana, çeşmenin
başında bir keloğlan var. At suyu bulatıp
içerdi. Tazı da kuyruğunu paçasının arasına
alıp giderdi. Tazı oynadı, at da çeşmenin gö-
zünden içmek istedi. Ben bir taş attım.

Atma bacım atma tazıya taşı
Gözümden akıttım kan ile yaşı
Hüdüy da Denigiboz'un kardaşı

Anası da, ya elekçi, sen de kırk seviyon
kardaşiyin keyfine, diyor. O zaman Keloğ-
lan gelip ekmek istiyor. Aha, dediğim adam,

Daha dükenir mi bu dilin zarı
Aşkın goncasını almışım bugün

Sanmayın buradan köprüden geçtim
Bayburt Çoruhundan buzlu su içtim
Mevlâm emreyledi dilimi açtım
Ehbaplar yolunda ölürüm bugün.

Öyle coşmuşum ki tanımam mezhep
Öğretmeyin bana farzile sünnet
Aşkın deryasından almışım himmet
Vücut esmasından okurum bugün.

MİLMİ'yim kullara asla buyrulmam
Her ne cefa etsez dostlar darılmam
Namus ve arımı asla kayırmam
Bu aşkın yoluna girmişim bugün.

*

Bu âlem yok iken bizler var idik
Emretti getirdi rahmanım benim
Elestüde bir tevhide inandık
Tarttı cezasını imanım benim.

Adem ata ile cennete vardım
Havva ana ile daneden aldım
Nice bin yıl ketmi ademde kaldım
El attı getirdi cananım benim.

Nuhla bile ben tufana varmışım
Sultan Süleymana hatem gelmişim
Musanın elinde âsa olmuşum
Hangi akl biliyor zamanım benim.

Çekersem badeyi olurum meste
Divaneyim yara söylerim beste
Mektebi irfanda otuz yıl derste
Hangi hoca bilir esrarım benim.

Ah ile eyvahım semayı tutar
Methe sürurum yok zemminden keder
HİLMİ der meşukan hep bana yeter
Bilen âşık var mı esrarım benim.

*

Yine bir serencam geldi dilime
Methe şayan oldu bizim ağalar
Vıcdanı mürüvvet merhamet kâni
Nuşrevana mukabildir ağalar.

Filan falan ilen filancazade
Biri vermez asla üçten ziyade
Zahire isteyen görür rüyada
Sabahtan yüzüne bakmaz ağalar.

Arpa derler peşin olur seksene
Tohum alıp ortak herge eksene
Gayet kıtlık olacakmış bu sene
Böyle keşfettiler bizim ağalar.

Buğdaya üç lira derler narh kurduk
Birli buçukludan geriye durduk

Böyle helal imiş hocadan sorduk
Hocalardan fetva almış ağalar.

Biri üçe helal nerde gördünüz
Tamunun oduna minderi kurduz
Tez zengin olmayı niyete kurduz
İflasıza işaretler ağalar.

Niceler malına haramı kattı
Birli buçukludan zahire sattı
Ölürken kefensiz koruna gitti
Satarsız tarlayı tumbu ağalar.

HİLMİ der sitkile bir tevbe bassam
Gayri kapusundan gözümü kessem
Çoluk çocuğumla açtan kan kussam
Size minnet etmem asla ağalar.

*

Bir güzel sevmişim yoktur misali
Yandırdı derunu aman sevdiğim
Vasfın kabil midir suadi hale
Niçe bin yıl geçse zaman sevdiğim.

Zülfün bir tanesi değer cihanı
Arşı levhi, kürsü yedi nirani
Ebruların değer huri gilmanı
Cümlesi yolunda aman sevdiğim.

Kaşların hükmeder Süleyman şaha
Gökteki kevkebi şemsile maha
Bıraktın Yusufu çöldeki caha
Yakubu firaka saldın sevdiğim.

Hızır içti lebinden âbi hayatı
Onunçün haşredек yoktur mematı
Evliya, enbiya gözlerin tadı
Cümlesi kapıdan gûman sevdiğim.

Ne servi huban güzel bir endam
Kabil mi vafını eyleye bir can
Sana eleman der cin ile insan
Cümlesi yolunda aman sevdiğim.

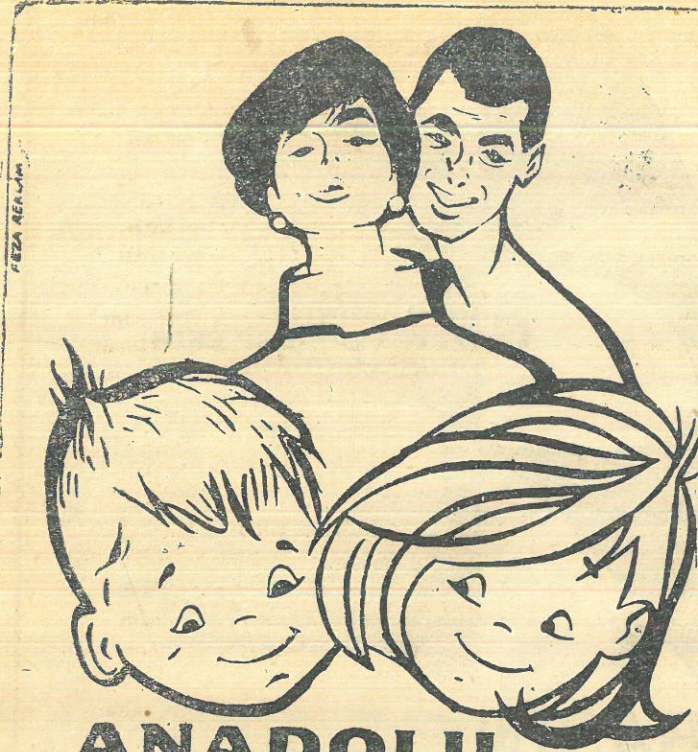
Bu şair HİLMİ'nin aşkı cumbuşi
Yoluna koymuşum can ile başı
Bir ah çeksem senin aşkın ateşi
Kaplar halkevini duman sevdiğim.

NASREDDİN HOCA ÖZEL SAYIMIZ

Gelecek 192 numaralı ve temmuz
1965 tarihli sayımız NASREDDİN HO-
CA ÖZEL SAYISI olarak yayımlanacak-
tır.

Bu sayıya yazılarının girmesini ar-
zu eden arkadaşlarımızın, yazılarını en
geç 20 haziran 1965 gününe kadar gön-
dermeleri önemle rica olunur.

T. F. A.

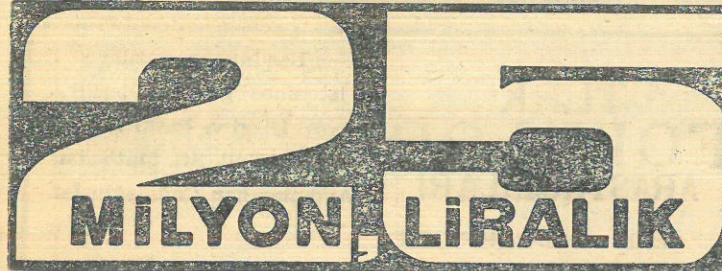

ANADOLU BANKASI

SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
kisacası
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 70)

1965 YILINDA

MİLYON LİRALIK

LÜKS APARTMAN DAİRELERİ CEŞİTLİ VE ZENGİN PARA İKRAMİYELERİ

AKBANK

(Folklor : 72)

OKUYUCU ve

ABONELERİMİZE

1 — Dergimizin eski sayıları tükenmiş olduğundan bunların bir kısmı yeniden basılmış ve bu suretle birkaç takım cilt hazırlanmıştır.

1 ilâ VI. ciltlerimiz 50 şer liradan, VII ve VIII. ciltlerimiz de 30 ar liradan satışa arz edilmiştir.

2 — Dergimize abone olup ta abonesini devam ettirmek istemiyenlerin bir mektupla durumu bildirmeleri gereklidir.

3 — Abone bedellerini zamanında ödemedikleri için borçları toplanan okuyucularımızın da bunları biran evvel adresimize lütfetmelerini rica ederiz.

T. F. A.

(Folklor : 71)

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLÂN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın : 8283 — 73)

Yıllık aboneli: 12,

altı aylık aboneli: 6

liradır.

Yurd dışı senelik abone :

3\$, 1£

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Sahibi : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu: 46, Aksaray — İstanbul

TÜRK FOLKLOR (HALKBİLGİSİ) DERNEĞİNİN YAYIN ORGANIDIR.

(Folklor : 74)

(Basın : 864 — 76)

1965 YILINDA

PARA VE

APARTMAN DAİRESİ İKRAMİYELERİ

TÜRK TİCARET BANKASI

VADELİ HER 50 LİRAYA VADESİZ HER 100 LİRAYA BİR KUR'A NUMARASI

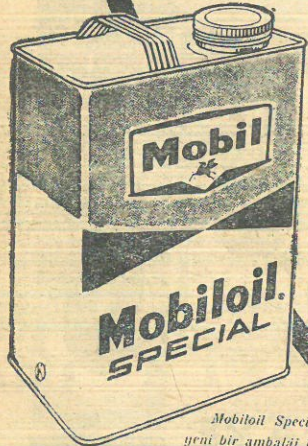
Otomobilinizi
koruyunuz...

**Mobiloil
SPECIAL**

MOTORUNUZUN

ÖMRÜNÜ

UZATIR!

Mobiloil Special,
yeni bir ambalaj içinde
piyasaya arz edilmiştir.

- ✓ Mobiloil Special otomobilinizin motor aksamını ince bir tabaka halinde devamlı olarak örter ve bu kısımları paslanmaya karşı korur.
- ✓ Motorunuz çalışmaya başlar başlamaz Mobiloil Special, aşınma önleyici hassaları ile, bütün hareket eden kısımlara hemen ulaşır.
- ✓ Mobiloil Special'm kurum ve birikintilere engel olan özellikleri motorunuzu tertemiz tutar.
- ✓ Şimdi kullanmakta olduğunuz motor yağı ne olursa olsun ilk yağ değişimi zamanında siz de arabanızı Mobiloil Special ile koruyabilirsiniz.
- ✓ Dört mevsimin motor yağı. Mobiloil Special ve Mobil istasyonlarında bulacağınız kaliteli servis, arabanızın ömrünü uzatır, arızasız, rahat ve daha fazla kilometre yapmanızı sağlar.

TURK FOLKLO ARAŞTIRMALARI

TEMMUZ 1965

**NASREDDİN
HOCA**

ÖZEL SAYISI

İÇİNDEKİLER:

Yitik Halka..Nasreddin Hoca (3)
Mevlâna - Nasreddin Hoca
Nasreddin Hoca'nın Karısı Hakkında
Gerçek Nasreddin Hoca
Nasreddin Hoca'nın Kişiliği ve Felsefesi
Nasreddin Hoca Kim ?
Nasreddin Hoca ve Tesir Alanı
Nasreddin Hoca ve Devri
Akşehir'de Hoca ile İlgili Gelenekler
Resimlerde Nasreddin Hoca
Nasreddin Hoca Enstitüsü
Nasreddin Hoca'nın Türbesi Önünde
Nasreddin Hoca, Mansur, Nesimî
Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir
Nasreddin Hoca'nın Kızına Ait İkinci Mezar Kitabesi
Güldüren ve Düşündüren Nasreddin
Bir Fıkra : Bazen Davu'un Kulpuna Bağlarız
Bir Fıkra : Farsça

Prof. Dr. Cahit TANYOL
Abdülbâki GÖLPINARLI
Ali Rıza ALP
Mehmet ÖNDER
Süleyman ARISOY
Ismail Hâmi DANIŞMEND
Doç. Dr. Yusuf BLAŞKOVİÇ
Prof. Dr. Şinasi ALTUNDAĞ

T. F. A.

Malik AKSEL

Ibrahim Hakkı KONYALI

Behçet Kemâl ÇAĞLAR

İhsan HİNÇER

Ibrahim CÜCEOĞLU

Ziya CERAN

Sadi Yaver ATAMAN

Lütfi OKESLİ

Sadi CUMBUL

NASREDDİN HOCA'YA DAİR DERGİMİZDE ÇIKAN YAZILAR
BİBLİYOGRAFYASI

SAYI : 192

KURUŞ: 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

